

Koroška

Izdaja:
BRITANSKA
OBVEŠČEVALNA
SLUŽBA

Cene mesečno:
v tuzemstvu 2.— šilinga
v inozemstvu 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA
50 GROŠEV

Kronika

1945 = 1948

Celovec, 23. julija 1948

Številka 30

Tri leta „Koroške kronike“

Tri leta pri človeku ne pomenijo veliko, še manj pri državi ali narodu. Zato se tudi ne sme trditi, da je tri leta izhajanja nekega časopisa Bog ve kako pomembna reč. A vendar je tri leta izhajanja „Koroške kronike“ vsled razmer, v katerih je nastala in izhajala, več kot samo praznik najozbiljših sodelavcev lista in nameščencev uredništva. Tretja obletnica „Koroške kronike“ je kulturni spomenik, ki ga je v čast demokratičnim načelom postavila Koroškim Slovincem Britanska obveščevalna služba.

„Koroška kronika“ je nastala v dobi, ko je bilo okrog nas še vse razrvano, ko še nismo vedeli, ne kod ne kam. Britanska zasedbena oblast, ki je hotela ponovno vzbuditi način demokratičnega življenja, se je odločila za izdajanje slovenskega časopisa, da tako omogoči Koroškim Slovincem sprejemanje svetovnih novic v njihovem jeziku in jim pomaga pri kulturnem razvoju. Ker se je zdelo, da je samo slovenski tednik za razmere, ki so po vojni vladale na Koroškem, premalo, je Britanska obveščevalna služba organizirala posebno sekcijo, ki skrbi poleg časopisa še za izdajanje slovenskih knjig in priložnostnih publikacij v slovenščini ter vodi slovenske radijske oddaje.

Morda ne bi bilo nápak, če bi ob tretji obletnici izhajanja „Koroške kronike“ pregledali nekoliko bolj podrobno vse delo, ki je bilo v tem okviru izvršeno. Le bežen pogled zadostuje za ugotovitev, da je izšlo v treh letih v založbi „Koroške kronike“ 34 tisoč izvodov slovenskih knjig, 24 tisoč slovenskih stenskih koledarjev, 28 tisoč novoletnih in velikonočnih razglednic, nad sto petdeset tisoč izvodov mladinskega lista „Mladi Korotan“ ter nad milijon dvesto tisoč izvodov „Koroške kronike“. To so samo številke storjenega dela, ki jih lahko vsak ugotovi, presojajo delo samega prepuščamo drugim! K temu je treba prišteti še delo pri slovenskih radijskih oddajah, ki je zvezano z gotovimi težavami, a dá kljub vsemu do danes skupno 385 ur oddajnega časa.

„Koroška kronika“ je danes edini slovenski list v Srednji Evropi, ki ni političnega značaja, ter hoče svoje bralce obveščati o svetovnih dogodkih s tiste strani, ki odkriva resnico in ne služi samo propagandi političnih struj. Zaradi svoje objektivnosti pridobiva vedno več prijateljev med Koroškimi Slovinci, a tudi v inozemstvu, saj potuje redno v sedemnajst evropskih in ameriških držav. V nalogi, da nudi svojim bralcem res nepristranska poročila in jim odkriva resnico, hoče „Koroška kronika“ vztrajati tudi v četrtem letu svojega izhajanja. Kot demokratičen list „Koroška kronika“ ne pridobiva odjemalcev s silo, temveč z delom, pri katerem je treba poštenosti in prostovoljnega sodelovanja.

Ob tretji obletnici se zahvaljujemo našim odjemalcem za priznanje, ki so nam ga v pismih izrazili in jim zagotav-

Nekaj novega v Berlinu

Berlinsko dvomilijonsko prebivalstvo gre sedaj lahko v sovjetski sektor Berlina in si tam z nakaznicami kupi kruha in drugih živilskih sredstev, toda plačevati mora s starimi markami, ki še vedno veljajo v sovjetskem zasedbenem področju, tako je v torek objavilo poročilo sovjetskih zasedbenih sil v Berlinu. Pravitako so Sovjeti pripravljene uvoziti v Berlin 100.000 ton žita.

Britanske zasedbene oblasti so izdale razglas, v katerem smatrajo, da je bila ta sovjetska ponudba napravljena samo za propagandistične cilje, kajti ako bi Sovjeti zares hoteli pomagati berlinskemu prebival-

stvu, zakaj pa potem ne prekinejo z blokado ter dovolijo svoboden promet med Berlinom in ostalim svetom.

Angleške in ameriške oblasti trdijo, da bodo nadaljevale slej ko prej z uvozom živilskih sredstev v Berlin po zraku.

Britanske zasedbene oblasti so ostro protestirale proti sovjetskim akrobatskim poletom, ki so jih ti izvajali nad letališčem Gatow, kjer je angleška zračna baza. Angleške oblasti so odklonile vsako odgovornost za morebitne nesreče zaradi teh akrobatskih vežb, ki so jih Rusi izvajali zelo nizko.

Ameriške veletrdnjave bodo obiskale Nemčijo

V Anglijo je prispelo 60 ameriških veletrdnjav z 1500 možmi posadke. V kratkem bodo pričeli vaje z ostalimi ameriški letali nad Nemčijo.

To je javil v soboto 17. julija general Kurtis Lemay, poveljnik ameriških zračnih sil v Evropi. Pri tem je izjavil, da bodo pri teh »normalnih vajah uprizorili bombne napade«, a baze za te bodo izbrali »od časa do časa« v ameriški coni Nemčije.

Veletrdnjave tipa B-29 so letala, ki so

vrgla prvo atomsko bombo na Japonskem. Letala, ki so prispela sedaj v Anglijo, so naredila nad 8000 km dolgo pot iz Združenih držav v Anglijo brez vmesnega pristanka. Letala tega tipa nosijo s seboj lahko 9 ton bomb in imajo 14 mož posadke ter letijo z brzino 550 km na uro.

Največje in najvažnejše zračne razdalje v Evropi so: London—Dunaj 1350 km, London—Berlin 900 km, London—Moskva 1700 km.

Jugoslavija bo dobila zlato nazaj

V torek je bil v Washingtonu podpisan sporazum med predstavniki ameriške in jugoslovanske vlade o vrnitvi zlata Jugoslaviji v vrednosti 47 milijonov dolarjev, ki ga je nekdanja jugoslovanska vlada predala Združenim državam v varstvo. Jugoslavija se je s svoje strani obvezala, da bo plačala Ameriki 17 milijonov dolarjev za škodo, ki je bila prizadeta ameriškim lastnikom podjetij v Jugoslaviji, ki so bila po državljena, kakor tudi za dvojce ameriških letal, ki so jih sestrelili leta 1946.

Ijamo, da bomo tudi v bodoče gledali, da ustrezemo čim večim.

V veliko pomoč nam je vsekakor sodelovanje naših bralcev, katere prosimo, da nas tudi v bodoče podpirajo kot doslej in nam še nadalje sporočajo svoje želje glede člankov in snovi, katero naj bi v listu obravnavali. Isto velja tudi v pogledu naših radijskih oddaj, ki se zadnje čase s čim pogostejšim sodelovanjem posameznih koroških zborov, posebno pa mladinskih, lepo razvijajo in nam dajejo upanje, da se bodo tudi one dvignile do potrebne višine.

Z željo, da bi bila „Koroška kronika“ tudi v bodoče prieten vsakotedenski gost v vaših hišah, stopamo v četrto leto našega dela in upamo, da bomo z združenimi močmi tudi v bodoče mogli doprinesti svoj delež za doseg zmage človeških in demokratičnih pravic v javnem in zasebnem življenju.

Uredništvo „Koroške kronike“

Francoska kriza

Francoski predsednik republike, Vincent Auriol, je nadaljeval svoja posvetovanja glede sestave nove francoske vlade, ker je sedanja vlada ministrskega predsednika Roberta Schumana podala ostavko. Ostavko Schumanove vlade so povzročili socialisti, ki niso hoteli, da bi se povečal proračun za vojsko, ampak so zahtevali, da se zmanjša.

Bojijo se, da bo francoska kriza trajala dalj časa, ker ni izgledov, da bi prišlo med demokristjani in socialisti do sodelovanja. Ta ostavka sedanje francoske vlade je iznenadila zapadne države, ker je prišla popolnoma nepričakovano in ob nepravem času.

Jugoslovanski kmetje morajo znižati cene svojim pridelkom

Veliko začudenje je izvala med jugoslovanskimi kmeti vest, da je vlada nenadno znižala cene vsem poljedelskim pridelkom, katere je bilo mogoče prodajati na prostem trgu. Cene so padle za 30 do 50 odstotkov.

Ta odredba vlade, katero izvedbo so nadzorovali uniformirani uradniki in milica, je izvala naval kupcev na trge.

Kmetje so izvedeli za odredbo vlade ob šestih zjutraj, ko so zahtevali znižati cene vladni uradniki. Nekateri kmetje na beograjskem trgu so takoj pričeli spravljati svoje blago, ker se jim je zdelo bolj pametno, peljati ga domov, kakor pa prodati ga po tako nizkih cenah.

Ker pa se pridelki lahko pokvarijo, mislijo, da jih bodo vseeno še pripeljali na trg, ker jih bodo morali prodati drugače državi po še nižjih cenah.

Meščani so obsojali visoke cene poljskim pridelkom, ki jih je vlada dovoljevala na prostem trgu. Tudi delavstvo je opominjalo na kritiko Informacijskega urada, ki jo je ta izrekel nad jugoslovanskimi komunističnimi voditelji, ker so nudili ugodnosti »kulakom« (bogatim kmetom).

Žene v Berlinu potrpežljivo čakajo na kosilo, ki ga morajo dobiti po zraku

Po zemeljski obli

VELIKA BRITANIJA

Britanski vojni minister Shinwell je izjavil, da vsebuje berlinski položaj veliko eksplozivne snovi, toda nihče noče izstreliti prvega strela. Po mnenju Shinwella tega tudi nihče ne bo oddal. Napačno je, zastopati mnenje, češ da morajo narodi pričeti z vojno prej ali slej, ker pripadajo raznim ideologijam.

Britanski parlamentarni poslanec Edgar Granville je imel v nedeljo v Dissu v grofiji Norfolk govor, v katerem je izjavil, da je prinesel prihod ameriških leteljih trdnjav v Anglijo mersikak vesel nasmešek in topel sončni žarek v tem hladnem poletju. Angleži so veseli, da morejo zopet pozdraviti Amerikance v svoji deželi, ker ravno oni posebejajo vojske demokracije, ki so pri vsej miroljubnosti pripravljeni žrtvovati svoje življenje za svet svobodnih ljudi, če je ta v nevarnosti.

PALESTINA

Zunanje ministrstvo je sporočilo, da je oddelek 12 ameriških mornariških strelcev, ki služijo sedaj pri pomorskih silah Združenih držav v Sredozemlju, dobil ukaz za premestitev v Jeruzalem, kjer bo stražil konzulat Združenih držav.

Premestitev se je izvršila na zahtevo zunanega ministrstva in z odobrenjem predsednika Trumana. Oddelek je bil dodeljen kot konzularna straža na podlagi zakona o službi v tujini iz leta 1946. Mornariški strelci že služijo kot straža pri ameriških veleposlaništvih v Londonu, Parizu in Rimu.

Mornariški strelci so bili poslani v Jeruzalem zato, da bodo nudili zaščito in varnost vladnim predstavnikom Združenih držav in bodo ščitili imetje ameriške vlade.

Admiral Richard L. Conolly, poveljnik ameriških sil v severnem Atlantiku in Sredozemlju, je dobil navodila, da odpošlje mornariške strelce v Jeruzalem.

NEMCIJA

Na povelje sovjetskih zasedbenih oblasti so odpustili v sovjetskem predelu Berlina vse policiste, ki se niso strinjali s komunistično enotno stranko. Ta ukrep utemeljuje tako, češ da so bili pre malo strogi z zločinci, črnoborizjanci in lastniki »nemške marke«.

Edinice sovjetskih zasedbenih oblasti v Nemčiji so opozorile svoje ženske častnike in vojske, da jih bodo kaznovali in poslali nazaj v Sovjetsko zvezo, če bi hotele podaljšati svoja krila po vzorcu »kapitalistične mode«.

ČESKOSLOVAŠKA

Iz Prage je odpotovalo v Bukarešto vladno odposlanstvo, ki je podpisalo romunsko-čehoslovaško pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči.

JUGOSLAVIJA

Razprava proti voditeljem ustašev, ki se je že vršila v Zagrebu, je bila ustavljena in preložena, češ da so ujeli nove volune. Jugoslovanska vlada je izgnala dopisnika Reuterja, Petra Fuersija, ker ni poročal ničesar o jugoslovanski obnovi.

Mostarski škof Peter Cule je bil obsojen na 11 let težke ječe, češ da je pomagal okupatorjem za časa vojne. Za isti prestopek je bilo obsojenih nadaljnjih 8 duhovnikov in redovnic na 6 mesecev do osem let težke ječe.

ROMUNIJA

Romunski ministrski svet je odpovedal konkordat med Vatikanom in Romunijo. Odpoved je stopila takoj v veljavo.

Iz dobro poučenih krogov se izve, da bo vodila romunsko odposlanstvo pri konferenci o Donavi, ki se bo vršila 30. julija v Beogradu, Ana Pauker, romunski zunanji minister.

KANADA

Kanadsko ministrstvo za obrambo je javilo, da so črtali sovjetskega vojaškega atašeja z liste onih inozemskih diplomatov in vojaških opazovalcev, ki smejo obiskati ogromno kanadsko oporišče pri Valcatieru.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Predsednik Truman je nedavno podpisal zakon, po katerem bodo ženske prvikrat v zgodovini Združenih držav tvorile redne oddelke v oboroženih silah in ne samo sanitetne. To je torej po šestih letih po ustanovitvi prvih ženskih pomožnih enot med zadnjo svetovno vojno. Ženski oddelki pa ne smejo presegati 2% vseh rednih sil. Ustanavljali se bodo postopno: čez dve leti bodo ženske oborožene sile porazdeljene sledeče: vojska bo imela 8075 žensk, od tega 500 častnic; mornarica bo imela 6520 žensk,

od teh 500 častnic; mornariška pehota bo imela 1110 žensk, od teh bo imela 100 častnic; letalstvo bo imelo 4340 žensk, od tega 300 častnic.

Katoliška cerkev in kmetje so na Madžarskem glavne uporne sile proti komunizmu

Dopisnik »New York Timesa« v Budimpešti, John MacCormac, piše, da so sedaj komunisti, ko so že podržavili preko 80% industrije in ko so prepovedali Cerkvi, da ne sme sodelovati pri vzgoji mladine, pričeli kolektivizirati madžarsko poljedelstvo.

Sedaj pripravljajo poseben načrt za ustanovitev »poljedelskih zadrug«, ki ga bodo predložili lutkovnemu parlamentu prihodnjega jesen.

Predstavniki kmečke stranke je izjavil, da bodo uvedli na Madžarskem najprej sistem »kolhozov«, pozneje pa sistem »sovhovov«. Kolhoz je v sovjetskem sistemu kolektivna poljedelska ustanova, ki je organizirana slično kot zadruga, katere lastniki so njeni člani. »Sovhoz« pa je državno podjetje, ki sloni na sistemu plač in so kmetje takorekoč državni uradniki.

Prostrane latifundije, v katere je bila razdeljena madžarska zemlja, so razdelili na podlagi agrarne reforme iz leta 1945 v veliko število majhnih posestev. Sedaj pa bodo z uvedbo novega sistema ta posestva ponovno združili v kolektivna posestva, ki bodo še mnogo obširnejša kot pa stare latifundije.

Ko so se pred časom zaslili glasovi, da so ta zemljišča s 4,5 in 11 hektarji, ki so jih razdelili poljedelskim delavcem, premajhna, da bi jih lahko obdelovali z dobičkom, so vse tiste nezadovoljneže, ki so si upali tako nasprotovati, proglasili za reakcionarje. In potem, kdor si je upal reči, da je to »atomiziranje« madžarske zemlje je prvi korak h kolektivizaciji, je padel v nemilost pri komunistih.

Danes pa so se take napovedi uresničile. Glavna vira protikomunističnega odpora na Madžarskem sta danes katoliška cerkev in kmečko ljudstvo. Privatna industrija je nudila komunističnim načrtom le majhen odpor, ker je pač šlo le za težko industrijo, ki je bila vsa le v rokah nekaterih.

Kot se je zgodilo na Čehoslovaškem in v drugih državah, so prišli komunisti na oblast le na ta način, da so prisegali, da ne bodo storili tega, kar so prav potem storili. Tako na primer je madžarski minister Geroe izjavil decembra leta 1946 glede komunističnega triletnega načrta sledeče: »Tu ne gre za socializem, bodisi odkrit ali zankin; vse kar hočemo mi storiti, je en sam cilj: konec kapitalističnega izrabljanja. Dobro leto potem je država vzela v svojo last 95% mehanične proizvodnje, vse papirnice in 85% tekstilne industrije.

Kmetje in cerkev — zaključuje Mac Cormac — bodo verjetno večja ovira, kot pa jo komunisti predvidevajo. Dokaz v Sovjetski zvezi nam kaže, da se komunizem ne more utrditi, dokler ni uničen ta odpor z raznimi načini in tudi, kot se je to zgodilo v Sovjetski zvezi, s krutimi sredstvi.

(CAD-AIS)

Bežijo generali in ministri ...

Iz Londona poročajo, da je prispel tja bivši Čehoslovaški minister za prehrano, Vaclav Majer, ki je pobegnil s svojo družino iz Čehoslovaške preko ameriške cone v Nemčiji.

Iz Frankfurta poročajo, da je tja prišlo več čehoslovaških generalov, med katerimi so: general Liška, ki je poveljeval češkim četam med vojno, general Ferenchi, komisar notranjih del za obrambo in general Hasal, ki je bil namestnik načelnika generalnega štaba. Vsi ti so izjavili, da se je pričela na Čehoslovaškem velika čistka v vojski.

Po bitki v zraku med potniki in člani posadke je neko bolgarsko letalo z osemnajstimi osebami, med katerimi je eden bil mrtev in trije težko ranjeni, pred kratkim pristalo na nekem letališču v bližini Istanbula (Carigrada), kjer so potniki zaprosili turške oblasti, naj jim nudijo zatočišče. Potniki, med katerimi sta dve ženski in dvanajst mladih bolgarskih častnikov v civilni obleki, so izpovedali, da je letalo hotelo napraviti polet po zračni progi med Sofijo in pristaniščem Varna ob Črnem morju.

Ko so ranjene prepeljali v bolnico, so internirali ostale begunce, a turške oblasti so takoj uvedle uradno preiskavo.

Dva moža v bolgarski oficirski uniformi sta pristala na letališču v Istanbulu v noči od 17. na 18. maj v predelanem letalu tihla v Turčijo, ker je življenje v Bolgariji pa Heinkel. Izpovedala sta, da sta pobegnili nezno.

Konferenca v Haagu

V Haagu se je pričela v ponedeljek konferenca zunanjih ministrov Velike Britanije, Francije, Holandske, Belgije, katerim prisostvuje tudi ministrski predsednik Luksemburga. Kriza v Berlinu je najvažnejša točka na dnevnem redu te konference. Po mnenju posebnega poročevalca londonskega radija v Haagu vzbuja navzočnost vodje političnega oddelka v britanskem zunanjem ministrstvu mnenje, da bodo pozvali države Beneluxa, naj se udeležijo preskrbe Berlina. Razgovarjali se bodo tudi o obrambnem načrtu zapadne Evrope in o vlogi, ki jo igra pri tem Amerika.

Britanski krogi pripisujejo konferenci zunanjih ministrov zapadnoevropskih držav v Haagu veliko važnost. Tri glavna vprašanja, o katerih bodo razpravljali pri tej konferenci — Berlin, spojitve vojaške sile zapadne Evrope in sodelovanje s Severno Ameriko na polju vojaške pripravljenosti — so v tesni zvezi.

Če bi pripeljalo berlinsko vprašanje zaradi nepopustljivega sovjetskega zadržanja do preizkušnje moči med Zapadom in

Vzhodom, potem ima Zapad ugodne izgleda, pravijo v Londonu.

Odločitev glede naslednjih korakov zapadnih velesil bo padla šele po vrnitvi Bevinu v London v torek.

V Londonu vztrajajo na stališču, da morajo Sovjeti ukiniti blokado Berlina, predno bi se pričeli ponovni razgovori med ministri 4 velesil. Rusi pa ne smejo računati s tem, da bodo v slučaju ukinitve blokade mogli zahtevati od zapadnih držav kakšne protiusluge.

*

Poleg konference v Haagu so se vršile v ponedeljek še tri druge konference o Nemčiji. V Washingtonu je sklical predsednik Truman v Beli hiši konferenco diplomatov in vojaških svetovalcev. Pozneje so poklicali tudi britanskega veleposlanika, da je razpravljal z ameriškim državnim tajnikom o položaju v Berlinu.

V Londonu je nadaljeval izvedenec britanskega zunanjega ministrstva pogovore z ameriškim in francoskim veleposlanikom glede možnosti skupne note zapadnih držav Sovjetski zvezi.

Truman in Barkley kandidata demokratske stranke

Kongres demokratske stranke je 14. VII. imenoval predsednika Trumana in senatorja Alberta W. Barkleya iz Kentuckyja za kandidata za predsedniško in podpredsedniško mesto pri volitvah v mesecu novembru.

Njihova glavna nasprotnika bosta guverner države New York, Thomas E. Dewey in guverner Kalifornije, Earl Warren, ki sta republikanska kandidata za predsedniško in podpredsedniško mesto.

Kot je bilo pričakovati, je bil predsednik Truman izvoljen že pri prvem glasovanju.

Truman je prišel v Filadelfijo v sredo, preden se je pričelo glasovanje, ter se je udeležil zjutraj za nekaj časa kongresa ter sprejel imenovanje. Ob tej priložnosti je Truman potem, ko se je zahvalil za čast, ki so mu jo izkazali izjavil:

»Ta kongres se je zbral, da bi izrazil svojo voljo in potrdil znova doktrino demokratske stranke. Bila so nasprotna mnenja, a to spada k demokratičnemu sistemu. Nasprotja smo izravnali, kot je bilo treba z enim glasom večine. Prišel je čas, ko je treba strniti vrste v borbi proti skupnemu sovražniku. Borili se bomo združeni, da si zagotovimo zmago v velike stvari.

Zgodovina demokratske stranke je zapisana v zmagah zadnjih šestnajst let.

Zaupanje v bodočnost in varnost je Američanom priborila demokratska stranka. Poljedelski dohodki, ki so leta 1933 znašali manj kot dve in pol milijardi dolarjev, so se dvignili leta 1947 preko 18 milijard dolarjev. Še nikdar v zgodovini sveta niso poljedelci kakšne države tako uspevali, kot uspevajo poljedelci Združenih držav danes in če ti ne bodo izpolnili svojih dolžnosti do demokratske stranke, bodo pokazali največjo nevhvaležnost.

Plače in mezde v Združenih državah so se povečale od 29 milijard dolarjev v letu 1933 na več kot 128 milijard dolarjev v letu 1947. Skupni državni dohodek je narastel od manj kot 40 milijard dolarjev leta 1933 na 203 milijarde dolarjev leta 1947. To so pridobitve dela in delavski razred je imel v politiki enega samega prijatelja in to je bila demokratska stranka s Franklinom D. Rooseveltom.

Glede zunanje politike je demokratska stranka dosegla, da so Združene države za vedno opustile izolacionistično politiko in je spreobrnila v tem pogledu največje in najboljše republikance. Naša država mora sprejeti vse odgovornosti, ki jih ji nalaga vodilna funkcija v mednarodnih vprašanjih. Mi smo podpirali, organizirali in oživili organizacijo Združenih narodov, ki jo je prvotno zamislil veliki demokratski predsednik Woodrow Wilson v obliki Društva narodov.

Podrli smo trgovske ovire in s tem največ pripomogli k miru. Trgovske ovire ne smejo več vstati. Prišli smo z načrtom za pomoč tujini, da bi s tem podprli obnovo Evrope, Kitajske in Daljnega vzhoda ter smo napravili načrt za Grčijo in Turčijo. Vse to smo storili s sodelovanjem obeh strank.

Kot sem vam često ponavljal, mora biti zunanja politika politika vsega naroda in ne le politika ene ali druge stranke. Strankarska politika se mora končati na obalah oceana. Tega ne bom nehal ponavljati skozi vsa volivna kampanja.

Na delovnem področju smo potrebovali moderne zakon za upostavitve soglasja med delodajalci in delavci; kongres pa je odobril takomenovani zakon Taft-Hartley,

ki je onemogočil odnošaje med delodajalci in delavci in bo vzrok prepiru in nesoglasju v prihodnjih letih, če ne bo preklican.

Skušal sem okrepi ministristvo za delo. V svojem programu za volivno kampanjo leta 1944 so republikanci izjavili, da če bi oni prišli na oblast, da bi ustanovili močno ministristvo za delo. Kaj pa so v resnici storili? Enostavno so ga razdrli. En sam urad je ostal, ki je bil še zmožen poslovanja. Nakazila pa so zmanjšali tako, da skoraj ne more več delovati. Predlagal sem povešek minimalnih plač in kaj sem dosegel? Nič.

Republikanci so se zbrali tu pred nekaj tedni in so sestavili program za volivno kampanjo. Upam, da ste ga vi vsi prečitali: republikanci obetajo, da bomo storili mnogo reči, ki bi jih jaz že napravil, če mi ne bi to oni vedno preprečili s svojo opozicijo. Ameriški narod se ne bo opiral in se odločil po besedah in načrtu, temveč bo odločal po dejstvih.

Sedaj v letu 1948 smo branilci trdnjave demokracije in enake možnosti za vse. Hočemo blagostanje vsega ljudstva.

Naše geslo je tudi zdaj geslo iz leta 1932 in ponavljam besede, ki jih je izrekel Franklin D. Roosevelt v Chicagu, ko je sprejel imenovanje za predsedniškega kandidata: »Pomagajte mi ne samo pri pridobivanju glasov, temveč, da bom zmagal ta novi boj in svojemu narodu ohranil Ameriko trdno in varno.«

General Clay v Washingtonu

Ameriškega vojaškega upravnika Berlina generala Clay-a je ameriška vlada poklicala v Washington, da tam poroča o položaju v Berlinu. General Clay bo zapustil Frankfurt te dni.

Podonavska konferenca

Ameriška delegacija za konferenco o podonavski plovbi, ki se bo vršila dne 30. junija v Beogradu, je zapustila Združene države z letalom. Predsednik te delegacije, ameriški poslanik v Beogradu, Cavendish Canen, je že na licu mesta.

Premirje v Palestini

V Palestini so Arabci in Židje zapovedali svojim četam, naj prekinajo z boji. Arabska liga je sporočila Združenim narodom, da je pripravljena prenehati z boji za sprejemljivo dobo. Arabci pa vztrajajo pri tem, da bo vseljevanje Židov v Palestino za časa premirja popolno ustavljeno in bo arabskim beguncem mogoče vrniti se v Palestino. Arabci izjavljajo, da bodo pričeli z bojem, če tega pogoja ne bodo izpolnili.

Posredovalec Združenih narodov, grof Bernardotte, ki je na poti na otok Rodos, je izjavil dopisnikom, da mora premirje ostati v veljavi, dokler ne najdejo dokončne rešitve palestinskega vprašanja.

Grof Bernardotte ima predloge, katere bo predložil Arabcem in Židom, čim bo mogoče. Kurtis Lemay, poveljnik ameriških zračnih sil v Evropi. Pri tem je izjavil, da bodo pri

V Londonu je izjavil govornik zunanjega ministrstva, da bo Velika Britanija še nadalje pustila v veljavi prepoved dobave orožja za arabske države. Židovskim internirancem na otoku Cipru ne bo dovoljeno vseliti se v Palestino.

Berlin - žarišče sporov

Trst preizkusni kamen

Kadar proučujemo besedilo not, ki so jih izmenjali Moskva in zapadni zavezniki, je vredno, da se vrnemo v zgodovino prejšnjih rodov.

Kar opazujemo in čutimo mi, je čutil že Decius, ko je zagledal krdela Gotov preko reči Donavo v tretjem stoletju; dalje Aetius, ko je opazoval Atilovo krdela, kako so se podila proti Chalonsu v petem stoletju; Karel Martel, ko so se Abderamaneve armade Saracenov valile proti Poitiersu v osmem stoletju; zadnji iz rodu Palaeologov, ko je videl, da sultanove armade že oblegajo Konstantinopol v petnajstem stoletju in Sobieski, ko so se dve stoletji pozneje potomci istih armad valili proti Dunaju.

Lahko se vrnete še dalje nazaj in si predstavljate občutke Rimljanov, ko so Hanibalove sulice zazvenele ob Porta Salaria, ali ko se je ogenj, ki ga je Alarik začetil v mestu Tivoli, dvignil do neba.

Zgodba je zelo zelo stara. Naj bo kralj, kan, sultan ali komisar — »šiba božja«, pa naj bodo Alahovi ljubljenci ali pripadniki komunističnega manifesta, se je dvigala proti načinu življenja, ki ga imenujemo mi civilizacija. V vsakem teh obdobjih ljudje niso mogli verjeti, da pomenjajo nesrečo.

Tudi danes se ljudje čudijo. Napoleon je dejal, da bo 100 let po njegovi smrti Evropa republika, ali pa ji bodo kozaki vladali. Ali se morda sedaj bliža oboje?

Predno se je končala vojna

V takšnem ozračju se nikdo ne more predajati utvaram. Gotovo je, da nihče ne more vplivati na komuniste z dejstvi. Toda naša navada, da gledamo na stvari z obeh strani, lahko povzroči, da čisto pošteni ljudje preidejo na stran napadalcev. Tudi je še znatno število ljudi, ki verjamejo, da stvari niso tako hude, kakor izgledajo. Zasedujmo torej razvoj zadnjih »spopadov«.

Nemir se je pričel, še predno se je končala vojna. Nekateri se še spominjajo, ko je že ob ustanovitvi Varnostnega sveta Rusija vztrajala na svojem vetu (ugovoru).

V teku zadnjih debat so oboji, Mr. Bevin in znani opozicijski govorniki naglašali, da so ob zasedbi Nemčije Angloameričani od področja 400 milj zavzeli le 150 milj, vsled česar se je rusko zasedbeno področje razširilo, tako da tvori Berlin le še otok v njem.

Ta izjava osvetljuje dejstvo, da bi zapadne armade bile lahko dosegle Berlin in da je bilo mnogo slabih predslutenj, ker jim to ni bilo dovoljeno. Te slabe predslutnje pa so bile zadušene, kajti prevladoval je nazor, da bodo Rusi vodili pošteno igro v mirni dobi, kakor so med vojno, potem ko so jih bili Nemci napadli.

Barantanje za mir

Izgleda, da danes po nekaterih deželah občalujejo, da se je Rusom zaupalo v tej igri. Mislim, da tukaj ni potreba nikakega opravičila. Takrat je izgledalo, da gre tukaj za pošteno tekmovanje. Navsezadnje je obstajala visoka raven prijateljstva in spoštovanja med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom. Ljudsko mnenje ob tem času ni strašno protestiralo, če bi prišlo do razkola med vojnimi prijatelji, še predno je bila dobljena zmaga.

Rusi so si vzeli le kratek čas, da so se spremenili. Morda nas bo bodoče pokolenje tožilo, seveda če bodo ljudje imeli priložnost, da bodo mirno gledali nazaj v potek zgodovine, češ da smo bili prepočasni v ustvarjanju miru.

Toda naj bodoče pokolenje ne pozablja, da so šele dogodki med dvema vojnama pokazali, da je bilo ustvarjanje miru prenaporno. Nobeden trden in stalen mir ne more biti ustvarjen v pijanosti od zmage. Visoka čustva so se morala potopiti, še predno so se porajale visoke misli.

Temni spori

Zavezniki s Sovjetsko zvezo vred so od prvega trenutka zmage nad Nemčijo zares imeli dovolj na svojih krožnikih. Ne glede na vojno proti Japonski je bilo nekaj precej resnih sporov v nekaterih »osvojenih« deželah.

Na Poljskem n. pr. so hoteli Sovjeti napraviti svoj Lublinski odbor za vlado in z največjimi težavami je bil sprejet kompromis, po katerem je bilo M. Mikolajczyk (toda ne Londonski poljski vladi) dovoljeno, da se pridruži.

V decembru 1944 je sledil poizkus komunistov, da zadobe moč v Grčiji. Ta dogodek je pomemben z raznih vidikov. Sovjeti se niso mnogo brigali za to. Izgleda, da so bili v Moskvi mnenja, da leži Grčija izven njihovega področja.

Toda sateliti so pozneje bili opogumljeni in so pustili vse počasi vreti; poizkusi Združenih narodov, ugotoviti dejstva potem posebnega odbora, so bili zavrnjeni pri vsakem koraku. Vendar Grčija ni opazila kakšnega preokreta v sovjetskem zadržanju.

Pozneje je nastopila perzijska zadeva spomladi 1946. Bilo je zelo napeto, ko je Sovjetske zveze odklonila umik svojih čet, kakor je bilo dogovorjeno, ter pričela s propagando proti Turčiji. Toda čete so končno vendarle odšle, lokalne komuniste pa so nadzorovali in ponovno je bila možnost upanja na izboljšanje položaja.

Prvi resni vzrok za alarm je nastal zaradi zavlačevanja mirovnihih pogodb z nekdanjimi sateliti Nemčije. Ni bilo mnogo neposrednega hrušča v slučaju Madžarske, Bolgarije in Rumunije, kajti zapadne velesile so se zadovoljile s papirnati zagotovilom glede politične in osebne svobode, pa četudi niso bile zadovoljne, so priznale, da ne morejo nič boljšega pričakovati.

Toda z Italijo je bila druga stvar. Britanske in ameriške čete so bile tam in vsled tega so zapadne velesile mogle in tudi so vztrajale v bistvenih točkah.

Natančno vzeto je bil tržaški spor preizkusni kamen za sovjetsko dobro premišljene namere. Vsekakor je bil sporazum skrupčan, toda niti v njem samem, niti v njegovi še vedno nedostadni izpolnitvi ni nikakšne podlage za isto popuščanje napestosti kakor v vprašanju Perzije.

Kmalu je postalo vsem jasno, da je ta takozvani sporazum bil samo predigra k naglemu poslabšanju sovjetske politike. Prvi znak je bila ustanovitev Kominforma, organizacije, ki ne more imeti drugega smotra, kakor podžigati nesoglasja v Evropi zapadno od železnega zastora.

Drugi znak je bila odklonitev Marshallove pomoči; saj še trpečim in potrebnim satelitskim državam ni bilo dovoljeno, da bi ga sprejeli. Dalje je izpodlel poizkus gospoda Bevin, da bi sklenili novo in daljšo anglo-sovjetsko pogodbo.

Nato je sledil popolen polom v svetu zunanjih ministrov, ko so se meseca novembra 1947 sestali v Londonu, da bi razpravljali o mirovni pogodbi z Nemčijo in Avstrijo.

Mesec popreje je bil Mikolajczyk prisiljen zbežati iz Poljske in M. Petkova so »pravosodno« ubili v Bolgariji. Mesec pozneje je bilo tovarišu Markosu dovoljeno razglasiti uporniško »vlado« v Grčiji, iz Rumunije pa je bil izrinjen kralj Mihael.

Vtisi iz britanskega področja Nemčije

(DOUGLAS WOODRUFF)

Aachen je ostalo važno mesto od Karla Velikega, ki ga je izbral za upravno prestolico, da mu bo služila kot glavni stan zadaj za mejo. Mesto ni imelo osrednjega položaja v upravi frankovskih dežel, toda imelo je primerno lego za moča, ki je stalno gledal proti Vzhodu, da bi razširil krščanstvo. Kdor se zdaj napoti iz Aachena v britansko področje, v spodnjo Saško, gre po poti, ki je vodila Saksonce v občestvo katoliškega sveta. Blizu Hamburga preokrači Verden, kjer so bili pomorjeni tisti Saksonci, ki se niso pustili krstiti. Noben drug evropski narod ni postal krščanski s silo. Toda bilo je nekaj več kot pa samo navadno nasilje v tem, kar bi v sedanjem modernem času lahko označili za prevzgojo Nemcev. Bili so vključeni v Evropo in danes mi prenašamo posledice praznega nacističnega poizkusa, da bi jih s silo odtegnili. Tako je, bistvo nacizma je bil poizkus osvoboditi se vseh vezi latinske in katoliške kulture, v katero so bili Nemci vključeni duhovno in geografsko.

V britanskem področju je povsod volja po obnovi. Po treh letih od konca vojne se življenje ponovno vzbuja, pa četudi z vsemi omejitvami, ki jih nalaga gospodarski in politični položaj. Mnogi Nemci še zdaj žive v bunkerjih, v protiletalskih zakloniščih ter v kletih, posebno to v mestnih področjih. Mnogi se pritožujejo nad tem, da se v glavnem obnavlja le na deželi. Blizu Arnberga sem lahko videl celo mesto, ki so ga ponovno zgradili po vojni.

Še vedno se vidi na preobloženih vlakih osebe na odbijačih, na stopnicah z lepenkastimi kovčki, ki pravijo, da gredo na obisk k sorodnikom, v resnici pa gredo iskat zelenjavo. Nemci danes delajo, da ne umrejo od lakote. Toda fizično obroki omejujejo tisto, kar bi se dalo narediti. Gospodarstvo Nemčije in Evrope zavisi od Porurja in tisti, ki danes vodijo proizvodnjo premoaga, imajo veliko važnost v Evropi. Velika palača družine Krupp s svojimi slikami štirih generacij rodbine je zgodovinski spomenik plutokracije devetnajstega stoletja. Vsaka stvar, tudi kopalne kadi, je prevelika, premasivna in veličastna v tem poslopu, katerega ogromne sobe so razdelili, da bi namestili urade mednarodne ustanove, ki uprav-

Tako se je pričelo leto 1948 s temnimi predslutnjami, ki so kmalu postale še temnejše. Prišlo je drugo podjarmljenje Češko-slovaške. To je v resnici alarmiralo javno mnenje na zapadu, posebno še, ko je sledil samomor gospoda J. Masaryka. Ta alarm ni slonel na slabi podlagi, kakor razvidimo sedaj iz grozeče blokade Berlina.

Sedaj ne obstaja več vprašanje, kako dolgo bo Sovjetska zveza sodelovala, temveč kako daleč bo segala, da doseže to, kar hoče. Tudi se ne vpraša, kaj hoče, temveč česa noče.

Prestíž komunistov

Spričo te boleče in nevarne spremembe v zadržanju moramo proučevati, kaj se dogaja v Berlinu. Čitalec, ki je tako daleč zasedel zgodbo, bo spoznal, da ni Berlin edina sporna točka, temveč samo ena točka v dolgi vrsti konfliktov.

Neposredna in glavna namera Sovjetov je, da izrinejo zaveznike iz mesta. Njihova nadaljnja in obsežna namera je, da upostavijo takšen prestíž, da bi se mogel komunizem v istem trenutku razširjati.

Pripomniti je treba, da bi ob vsaki priliki in ob vsakem trenutku te dolge zgodbe Sovjetska zveza lahko uglaševala pot do miru ter sodelovala z najnavadnejšim kazanjem kolegičnosti, ki pa ne bi prizadela ne njene narodne neodvisnosti in ne varnosti. Izbrala pa si je slabo pot ter napravila to, kar je razočaralo in ranilo dobra čustva zapadnih zaveznikov napram njej.

Vse pa vendar ni ranljivo. Istočasno ko se Molotov in maršal Sokolovskij posmehujeta v pest in dregata za hrbtom, sklepajo Sovjeti trgovinski pogodbo z Veliko Britanijo in so pripravljeni razpravljati o njeni obsežnosti.

Sovjeti so odprli usta, da bi pogoltnili Finsko, toda so jih zopet zaprli.

Sedaj sodijo maršala Tita prav tako ostro kakor gospoda Bevin.

Podcenjevanje zapada

Nekaj nemirov na svetu povzroče morda samo posamezni fanatiki in nestrpnosti. Toda sedaj je postalo jasno, da kjer Rusija lahko deluje ali intervenira pod pretvezo, da je normalna prijateljska velesila, tam ni mogoče pričakovati, da bi bili nesporazumi odpravljeni. (»Daily Telegraph«)

živeli leta in leta v razdalji le nekaj kilometrov drug od drugega, toda se niso nikdar obiskovali zaradi svojih političnih ali verskih nasprotij. V nasprotju me to spominja na tisto, kar je dejal Churchill v Haagu, da bi dal razumeti celinskim poslušalcem, da v Angliji ne sovražimo svojih političnih nasprotnikov, temveč da narobe menimo, da je možno in da je celo naravno, da imamo z njimi prijateljske osebne stike. (»The Tablet«)

Ameriška turistična potovanja

Pričakujejo, da bodo ameriška turistična potovanja v Evropo in tozadevni potrošek ameriških dolarjev zavzela letos rekordni obseg. Po napovedih bo obiskalo Evropo letos kakšnih 300.000 Američanov, ki naj bi potrošili približno 350 milijonov dolarjev. Dosedanji rekord za število ameriških obiskovalcev sega nazaj v leto 1930, ko je 279.000 Američanov obiskalo Evropo; najvišji znesek, ki so ga kdaj potrošili v kakšnem letu, pa je vsota 349 milijonov dolarjev iz leta 1929.

Američani spet potujejo v Evropo v naraščajočem obsegu, saj cenijo, da bo 41% vseh ameriških turističnih dolarjev, ki jih bodo pripravili letos v tujini, potrošeni v Evropi. Lanska odgovarjajoča številka je 21,9%.

Ameriško zunanje ministrstvo je objavilo številke, po katerih so v prvih treh letošnjih mesecih izdali 82.786 potnih listov. Od tega 64.374 za potnike, ki bodo šli v zahodno Evropo. Cenijo, da se bo letos podalo v Veliko Britanijo in v Francijo po stotisoč Američanov.

Palmiro Togliatti

Palmiro Togliatti, »Il migliore« (najboljši), kakor ga naziva več kakor 2.000.000 italijanskih komunistov, je največja gonilna sila komunističnega gibanja v Italiji.

Ko se je Togliatti vrnil leta 1944 iz Rusije v Italijo, je prevzel vodstvo te stranke, ki je postala največja komunistična stranka v zapadni Evropi.

Togliatti je pričel svoje politično življenje kot socialist, ravno tako kot Mussolini, ki je bil njegov največji nasprotnik dolgo časa. Rodil se je pred 54 leti v Sassari na Sardiniji, najbolj oddaljeni italijanski pokrajini. Študiral je na univerzi v Turinu in bil član levega krila italijanske socialistične stranke, ko se je ta leta 1921 razdelila. Kratko za tem so ga fašisti pregnali v ilegalsnost.

Od tega časa naprej je bilo življenje Togliattija enako življenju vseh ostalih komunističnih voditeljev. Živel in deloval je v Italiji pod napačnim imenom. Enkrat se je pisal Paolo Palmi, drugič Ercole Ercoli. Pod tem imenom je postal najbolj poznan italijanski delavec, s katerimi je deloval. Leta 1926 je zapustil Italijo in se pojavil ob Dimitrovu, ki je bil novi komunistični vodja v Bolgariji in eden najstarejših članov Kominterne.

Leta 1935 je organiziral levičarski kongres v Bruslju, na katerem so protestirali proti italijanskemu napadu na Abesinijo. Španska državljanska vojna mu je nudila novo polje za udejstvovanje. Bil je v Franciji in v Španiji, kjer mu je uspelo pobegniti pred Frankovimi četami in pred francosko policijo.

Leta 1940. je odšel Togliatti v Moskvo, kjer je ostal do 1943. leta. Po svojem povratku v Italijo je postal pooblaščen vodja italijanske komunistične stranke. Zaradi tega leži sedaj ranjen.

V zadnjih štirih letih je bil dr. Togliatti, on je namreč doktor filozofije, štirikrat minister v vladi maršala Badoglija, gospoda Bonomijsa in gospoda Parrija.

V uradu komunistične stranke v Rimu je s svojo ženo, Rito Montagna, ki je voditeljica italijanskih komunističnih žena in z njenim bratom Mariom Montagna, ki je glavni urednik komunističnega lista »Unita« ter s svojim stražarjem Armadinom, ki ga nikdar ne zapusti, delal pozno v noč.

Togliatti je bil tudi z italijanskega gledanja praznovaren. V svojem žepu je nosil vedno upognjen žebelj, ki naj bi ga branil pred »zlím pogledom« in se je zelo bal številke 13 ter je vedno gledal na to, da ni reševal uradnih poslov ob petkih.

Tako je odpotoval na sejo Kominforma, na kateri so izključili in obsodili Tita, iz Rima žé v četrtek, samo, da ne bi potoval v petek.

Prvi, ki je obiskal Togliattija v bolnici, je bil ministrski predsednik de Gasperi. To je bil prvi neuradni sestanek med tema dvema velikima političnima nasprotnikoma.

Mladi sicilijanski študent, Pellante, ki ga je poizkusil ubiti, je izjavil na policiji: »Dolgo sem ta napad pripravil. Hotel sem ga ubiti, ker ne morem trpeti, da sodelujejo Italijani v Kominformu in ker ga smatram za odgovornega pri ubijanju Italijanov-nefašistov v severni Italiji po osvoboditvi.« (»Daily Mail«)

Župnik iz cvetočega vinograda

Drama v treh dejanjih (v 10 slikah)

Spisala: Timmermans-Vaterman - Prevedla: K. Jelšnikova

(2. Nadaljevanje)

IZIDOR: Tako lepo je... da ne moreš spati.

LEONTINA: V tej lepi noči si gotovo tudi ti!

IZIDOR: O če misliš tako... potem sta še (se smeje)... ali me razumeš?

LEONTINA (sa nasmehne): Ne... tega pa ne morem razumeti...

IZIDOR (se smeje glasneje): No...

LEONTINA (se tudi smeje glasneje): No?... Ali si ne upaš povedati?... Ali se bojiš gospoda strica?

ŽUPNIK (ni poslušal, zamišljen je, sedaj se zdrzne): Mene!?

IZIDOR: Ne, ne, pa vendar ne morem...

ŽUPNIK: Le povejte...

LEONTINA: Povej Izidor... V tej noči je še...

IZIDOR (se smeje): V tej noči je še... ljubki tvoj obraz.

LEONTINA: Nič več?

IZIDOR: Potem je še mlad mož, ki si domišlja, da je pesnik.

LEONTINA: Nič več?

ŽUPNIK: Še, še... potem je še stari župnik... stara nadležna ropotija...

LEONTINA: Toda striček!!! (Ga objame) Nihče ne pravi, da ste nadležni.

ŽUPNIK: Zato pa sam povem.

LEONTINA: Vi ste vendar šopek našega omizja!

ŽUPNIK: Glej jo no... od kdaj pa si postala tako pesniška.

LEONTINA: Ali ste hudi, striček!

ŽUPNIK: Nisem...

LEONTINA: Tako malo govorite... sicer znate pripovedovati same lepe reči, da vam človek niti v besedo ne more!

ŽUPNIK: Ali ni sedaj vrsta na meni, da poslušam?... skoraj štirideset let že pridigam... sedaj naj poslušam pridigo!

IZIDOR: Gotovo ste vajeni molčanja, gospod župnik!?

ŽUPNIK: Če je treba, govorim, če ni treba pa molčim...

LEONTINA: Gospod stric... s kom pa boste kramljali, ko mene ne bo več tu?

ŽUPNIK: Z Zofijo. To pomeni: Ona bo govorila, jaz bom kimal.

LEONTINA: V kleti pa je drugače, ali ne?...

ŽUPNIK: Da... drugače. Tam jaz govorim... in steklenice mi kimajo... Ne! Smehljajo se samo, ker hranijo lep božji dar... (Leontina skuša pod mizo z noge doseči Izidorja).

IZIDOR: Občudoval sem vašo klet, gospod župnik...

ŽUPNIK: Da... da... najlepšega pa niste videli. Tega ne morejo videti oči... to vidi le srce...

LEONTINA: Kaj pa ste vi delali, ko ste bili mladi?

ŽUPNIK: Čital sem o sv. Frančišku.

LEONTINA: In sedaj?

ŽUPNIK: Sedaj ne čitam več. Sedaj premišljujem o njem, kadar sem v vinogradu...

IZIDOR: Vi zelo ljubite svoj vinograd, gospod župnik?

ŽUPNIK: Da! Ali radi gledate ribe? Tam v ribniku so same zlate ribice...

IZIDOR: Tam?? (se ozre).

ŽUPNIK: Lahko si jih ogledate... sicer se že mrači..., a videli jih boste še... večerjali smo že...

IZIDOR: Ali lahko grem takoj? (odide, premor).

LEONTINA: Ali se je kaj zgodilo? Striček?

ŽUPNIK: Ne, otrok, nič...

LEONTINA: Zakaj ste tako resni? Toliko ste govorili z njim. Samo pogledajte ga, kako rad bi vas poslušal, besede vam pobira iz ust.

ŽUPNIK: O, on sam je dovolj dober... ampak poslušaj me...

LEONTINA (boječe): Da, gospod stric...

ŽUPNIK: Kaj pa... vzemimo ta slučaj... kaj pa, če se ne spreobrne...

LEONTINA: Spreobrnili se bô, stric! (uverjena je in pogumna). Saj ste sami tako dejali?

ŽUPNIK: Da... rekel sem tako...

LEONTINA: Obljubili ste mi, dali ste mi roko!

ŽUPNIK: Prehitro sem obljubil, otrok moj (to govori bolj zase, četudi reče »otrok moj«). Če se Izidor ne spreobrne... računajva tudi s tem... se boš vdala v usodo, ali ne?

LEONTINA: Toda striček... Izidor je šele dva dni tu! In voljen je kakor jagnje.

ŽUPNIK: On sam je dovolj dober... toda čital je toliko slabih knjig ki mu sedaj strašijo po glavi, da, veš kaj?... Ti govori z njim...

LEONTINA: Jaz, stric? Jaz? Saj ne bom znala! Bojim se! Saj nisem dovolj učena... ne znam odgovarjati... ali se bojite, da se ne bo spreobrnili?

ŽUPNIK: Ne... tega ne... o tem ti tudi ni treba govoriti, ti ga samo vprašaj, kaj ga teži... meni se ne spodobi, da bi ga o tem spraševal... stori ti, ljuba moja... to boš že zmogla... in povedal ti bo resnico... kajti odkrit in pošten je...

LEONTINA: Kajne, da stric?

ŽUPNIK: Da... če se spreobrne, dobiš moža, da malo takih.

LEONTINA: Oh, stric!

ŽUPNIK: Sstt... (Izidor pride).

IZIDOR: To je pesem, gospod župnik... čudovita mesečina!

ŽUPNIK: Da...

IZIDOR: Upam, da bomo mi trije kdaj doživeli še lepše večere, gospod župnik.

ŽUPNIK: To zavisi od vas, Izidor!

IZIDOR: In od Leontine.

LEONTINA (se smeje): No... jaz bom že storila svoje!

ŽUPNIK: Glavno je v vaših rokah, Izidor...

IZIDOR: Da, to je res... Prejle... ko sem gledal speče ribe in mirno, čisto vodo, sem globoko občutil, kako visi nad vsem skrivnostno hrepenenje človeka po človeku...

ŽUPNIK (ga ni poslušal, sedaj ga prekine): Trenutek prosim... pipo sem pozabil...

IZIDOR: Ali naj...?

LEONTINA: Jaz bom šla ponjo mesto vas.

ŽUPNIK (Izidorju): Ne vi (Leontini) in tudi ne ti... Sedita. Sam stopim ponjo... (pomenljivo pogleda Leontino, pokima ji ma s prstom in odide). (V zadregi povese Leontina oči, Izidor jo gleda). (Počasi je dvignila oči, pogleda se srečata... nasmejeta se srečna... tudi Izidor se smehlja. Nato plane k njej in mlada človeka stojita tesno objeta, Izidor jo poljubi).

IZIDOR: Srček, tako dolgo te že nisem objel, ali me imaš še kaj rada, moja mala?

LEONTINA: Izidor... in ti še vprašuješ?! Nikogar nimam tako rada, kakor tebe... nikogar... niti strica ne... in njega imam zelo rada.

IZIDOR: Dušica moja...

LEONTINA (brez tragike): Iz ljubezni do tebe bom še umrla, ti črni kodrolašček moj... (boža ga po čelu, po laseh).

IZIDOR: Umrla bova rajši skupaj naenkrat, Leontina.

LEONTINA: In še kaj?

LEONTINA: Ne, ne bova umrla... Stopila bova v lepo življenje... (položila mu roke na rame, boža ga po laseh). Izidor, tako sem hrepenela po tebi... vse dni... Vsak dan sem te čakala... pa te ni bilo.

IZIDOR: In vendar sem prišel...

LEONTINA: Vedela sem, da boš prišel... Saj si moral priti... Drugače bi te ne čakala več.

IZIDOR: Tvoj stric mi je pisal, vendar šele pred tremi dnevi...

LEONTINA: To že... meni pa je dejal tih glas v srcu že mnogo prej, da prideš.

IZIDOR: Ti... (objame jo). V ozadju striček korak. Hitro se spustita in skromno in spodobno sedeta vsak sebi).

ŽUPNIK (sede in prekine molk): Jezik ne teče brez pipe... (tišina). Lep večer je. (Tišina, nenadoma prime oba za roke): Otroka, Bog je dober... V nas je hrepenenje drugega po drugem... To je že Bog tako položil v naravo... In vse... vse je v vaših rokah, Izidor, samo v vaših rokah...

IZIDOR (po kratkem odmoru): Gospod župnik... za njeno srečo in njeno ljubezen bi storil vse... Vendar vaju preveč cenim... da bi vaju goljufal... (premor). Ali... ali je krst sploh kaj vreden... če ne verujem vanj?

ŽUPNIK: Ne —

IZIDOR (tiho): Kaj naj tedaj storim...?

ŽUPNIK: Storite, kar vam bo Bog navdihnil.

IZIDOR (po kratkem molku): Gospod župnik... nocoj bi rad vse še enkrat premisli.

ŽUPNIK: Storite to, Izidor. Storite to. Molila bova za vas... kaj ne, Leontina?

LEONTINA: In ti naju boš razveselil, Izidor?

IZIDOR: Storil bom, kar je v moji moči, ljuba moja... Lahko noč.

ŽUPNIK: Lahko noč...

LEONTINA: Lahko noč, Izidor... (Izidor odide).

ŽUPNIK (ko je Izidor odšel, hlastno): No, otrok... kaj ti je povedal?

LEONTINA: Meni?

ŽUPNIK: Da. Prej ko si bila sama z njim.

LEONTINA (srām jo je in vendar je srečna): Nič, stric...

ŽUPNIK: Kako? Kaj? Nič? (Leontina

molči). Saj sem ti dejal, da bi govorila z njim?

LEONTINA: Pozabila sem ga vprašati, stric...

Zavesa.

TRETJA SLIKA

Isto pozorišče v zgodnjem jutranjem soncu. Izidor sedi na klopi z glavo med rokami in premišljuje. Čez nekaj časa pride župnik iz župnišča. Vesel je in sam s seboj govori, dokler ne zagleda Izidorja.

ŽUPNIK: Jutro kakor angelski smehljaj... Zlato prši na tihi svet. Lepo je... lepo... (zapazil je Izidorja, sedaj stopi k njemu in mu položi roke na rame). No... ste dobro spali?

IZIDOR (otožno): Zvezde so bile še na nebu, ko sem že sedel tu.

ŽUPNIK: Torej, Izidor... Ali je ta noč zbudila v vas kaj asiškega duha?

IZIDOR: Kako to mislite, gospod župnik?

ŽUPNIK: Tako, o čemer vsa včeraj govorila... Ali morete sprejeti našo vero?

IZIDOR (za trenutek kakor kip, prime nato župnika za roko, kakor bi ga prosil, naj ne zahteva odgovora, nato žalostno odkima).

ŽUPNIK (vstaja v presenečenju in pove skoraj neslišno): Ne?

IZIDOR: Ne... ne morem...

ŽUPNIK (zapre oči): Ne?

IZIDOR: Ne... Mučil sem svoje srce... S silo sem tiščal vanj... pa nisem našel ničesar v njem... prav ničesar... Vera mi je čisto tuja... Ne morem je čutiti... Pravkar sem imel še besede, da izrazim to... sedaj jih nimam več... Končano je... Verovati ne morem... niti... moja ljubezen... do nje... mi ne... da te vere... (trudno). Vem, kaj me čaka... Stori sem... kar sem mogel... toda nočem lagati, sebi ne... tudi vam ne... (z muko) najmanj na njej...

ŽUPNIK: Vi... ne morete...

IZIDOR (ga pogleda): Srečni ste... Zavidam vas, gospod župnik.

ŽUPNIK: Vi morate verovati! In tudi boste verovali.

IZIDOR (ponudi župniku roko, ta je še ne sprejme): Hotel sem osrečiti njo in sebe.

ŽUPNIK: Ta trenutek še ni prišel...

IZIDOR: Ne bo prišel nikdar, gospod župnik... Živo sem občutil to nocoj (komaj govori). Uboga Leontina... uboga moja mala. A jaz ne morem, ne morem...

ŽUPNIK (hrope): Vaša duša je zakrknjena... takšne rodi naš sovražni čas...

Razumem: besede, knjige in ljudje vam ne morejo pomagati... Bog sam vas bo moral udariti... Zato bom molil... (ganjen je).

IZIDOR (udano skloni glavo, nato se zravna, ne da bi pogledal župnika. V očeh so mu solze, — tiho): Grem.

ŽUPNIK (zapre oči, da se obvlada). (Izidor je odšel v župnišče po kovčeg, ki ga je bil pustil na hodniku. Sedaj se vrača k župniku, ki se bori s svojo ganjenostjo).

IZIDOR: Zbogom, gospod župnik...

ŽUPNIK (ga pogleda): Ali nočete... Leontine... nič... več... videti?

IZIDOR: Ne... povejte... ji vi...

ŽUPNIK: Prav imate... (Zreta si roko v roki dolgo v oči. Izidor se odtrga in gre. Župnik omahne na klop. Tedaj veselo zavzveni Leontinin glas skozi okno njene sobice, ki ga pa ni mogoče videti).

LEONTINA (veselo): Dobro jutro striček! Že tako zgodaj ste pokoncu?

ŽUPNIK (se obvlada): Da, otrok moj... okopal sem se v rosi... No... pridi dol... zaspan!

LEONTINA: Takoj! (Župnik mirno pričakuje. Leontina nastopi).

ŽUPNIK: Dobro jutro, otrok moj... Kako si spala?

LEONTINA: Tako lepo se mi je sanjalo... stric... tako lepo...

ŽUPNIK: Tako? In kaj se ti je sanjalo?

LEONTINA: Ne upam si povedati...

ŽUPNIK: Pojdi... pojdi... svojemu staremu stricu lahko vse zaupaš!

LEONTINA: Sanjalo se mi je o poročnem šopku...

ŽUPNIK (ki ga je zelo zadelo): O... poročnem šopku?...

LEONTINA: Da, stric... Poročila se je moja dobra prijateljica...

ŽUPNIK: Tako... tako... Kako pa ji je ime?

LEONTINA: Če ne boste hudi.

ŽUPNIK: Kako bi mogel biti hud nate!

LEONTINA: Moji prijateljici... s poročnim šopkom... je bilo ime... Leontina.

ŽUPNIK (znova zadet): Leontina... haha (se poskuša smejeti).

LEONTINA: Ali ste govorili z njim...?

ŽUPNIK (v zadregi): S kom?...

LEONTINA (ljubko proseče): Z Izidorjem.

ŽUPNIK: Seveda sem govoril z njim...

LEONTINA: Kedaj... že sinoči?

ŽUPNIK: Ne... davi...

LEONTINA: In kaj je dejal: Povejte mi vse, gospod stric! Prav vse... In kje je sedaj?

ŽUPNIK: Na sprehod je šel... saj mora še toliko premisliti... Pogledaj, otrok moj... jutro je tako lepo... povedal ti bom kasneje.

VAN MOL (za odrom): Ah, gospod župnik. (Nastopi). Rekli ste mi, da naj zopet pridem... Sicer še ni preteklo 14 dni... pa danes moram po opravkih v Lewen...

Videl sem vas takole zgodaj, pa sem si mislil, rana ura, zlata ura... gotovo boste kaj naročili, ali ne? Dobro jutro, gospodična Leontina? Ali lahko sedem... da... hvala vam. Ali boste kadili, gospod župnik... Izvolite cigare?

LEONTINA: Gospod stric kadil vendar le pipo, gospod Van Mol!

VAN MOL: Seveda, pozabil sem... čudno blede ste danes, gospod župnik...

ŽUPNIK (težko): Zgodaj sem vstal in...

VAN MOL: Gospod župnik... tu imam si-jajen seznam različnih vin... kri vam zavre, če ga le čitate... Nasvetujem vam, kupite koj!

LEONTINA: Ali bi radi že na vse zgodaj napojili gospoda strica! Saj mora še maševati.

VAN MOL: Opijanijo se le tisti, ki ne poznajo vina, gospodična Leontina. Toda strokovnjaki ga srkajo počasi in pobožno.

Jaz sem strokovnjak in gospod župnik tudi... To je seznamček, gospod župnik... ki bi ga morali natisniti z zlatimi črkami... Poceni lahko dobite najboljše vino...

(privleče iz žepa majhno steklenico kot vzorec). To je smetana, gospod župnik! Če bi rekel po vaše... apostol med vini! Nektar z nebeško vonjavo...

Če ga že ne smete piti, ker niste maševali, pa vsaj poduhajte...

LEONTINA: Vi ste pesnik v zgodnjem jutru, gospod Van Mol.

VAN MOL: Vinski trgovci smo pesniki po poklicu, gospodična...

ŽUPNIK: Verjamem vam... toda ne potrebujem ničesar več...

VAN MOL: Ničesar? Vi ne potrebujete ničesar? Kaj takega še nisem slišal iz vaših ust! Ali se šelite? Prvič, odkar prodajam vino, ste me tako odslovili. Gospod župnik... vi ste bolni! Že trideset let prodajam... Ali ste morda pomotoma dobili napačen sod? Dva vam dam za to... tri... Ne? Potem se je primerilo nekaj drugega? Potem je...

ŽUPNIK: Ah, Van Mol... dobri moj prijatelj... ne ženite si tega tako k srcu... Vaše vino je odlično... a meni sedaj ni zanj...

VAN MOL: Toda to se mi ni še nikoli zgodilo... vem, očrnili so me pri vas! Obrekovali so me, obrekovali... hudobneži in zlobni jeziki...!

ŽUPNIK: Van Mol... kako morete misliti kaj takega... Ni je steklenice v kleti, ki ne bi bila od vas... in tudi nobene ne bo... že prav... že prav...

VAN MOL: In vendar so me očrnili. Saj tudi vem, kdo me je! Ta črni mladič, ki je bil včeraj pri vas... Preje sem ga videl... S kovčegom v roki je čakal na poštni voz pri Lieru... Ni me upal pogledati... haha!

LEONTINA (zakriči): Striček...!

ŽUPNIK (hrupavo): Van Mol... pojdite... pojdite. Pridite spet jutri... samo pojdite...

VAN MOL: Moj Bog, nič hudega nisem mislil... hotel sem samo...

ŽUPNIK: Pojdite... Pojdite... (Van Mol odide ves prestrašen).

LEONTINA (polblazno): Striček... kaj... je to!?

ŽUPNIK: Rekel sem ti... da je šel Izidor na sprehod... Odšel je.

LEONTINA: Stric... (vsa je okamenela)...

ŽUPNIK: Pridi otrok moj... Skušaj biti močna... Bog je tako hotel... Dober fant je... a zaslepljen... Tu ne morejo ljudje ničesar... Ali me ne poslušaj, Leontina...? Da lahko se zgodi še čudež... Leontina... Leontina...

LEONTINA (se zgane): Čudeži... ha...!

(Nervozno se je začela smejeti, župnik jo prestreženo gleda. Njen ledeni grozni smeh preide v jok... Bolečina izbruhne, glasno jokaje omahne nazaj, glavo skrije v župnikovo naročje... župnik jo boža po laseh).

Zavesa.

(Dalje prihodnjik.)

Za naše gospodarje | Kulaki na Francoskem

(J. F. Gravier)

Oddaja kmetijskih pridelkov

Kmetovalcu prav gotovo od vseh težav, ki jih prinese vojna, nobena skoraj ni tako neprijetna, kot pa je prisilna oddaja kmetijskih pridelkov. Posledica predpisov o prisilni oddaji pridelkov je seveda nadzorstvo nad tem, koliko je zasejane poljedelske površine z žitom, z oljnatimi rastlinami in koliko je zasejane s krompirjem.

Posledica predpisov o prisilni oddaji pridelkov je nadalje pregled shramb, pregled zalog živil in pregled stanja živine v hlevih.

Končna neprijetna in najbolj občutljiva posledica prisilne oddaje kmetijskih pridelkov pa je, da dobijo kmetovalci za oddane pridelke tako nizke cene, da ne morejo s temi dohodki kriti niti pridelovanih stroškov, še manj pa izdatkov za nujno potrebne življenjske in gospodarske potrebščine.

Zato po vsaki vojni kmetovalci že komaj čakajo, kdaj bodo ukinjeni predpisi o prisilni oddaji kmetijskih pridelkov. Mnogi so upali, da se bo to zgodilo že letos; toda to upanje je bilo prezgodnje.

Zavezniški nadzorni svet na Dunaju zahteva, da prispeva avstrijsko kmetijstvo k prehrani za vsakega prebivalca, ki dobiva živilske nakaznice, po 900 kalorij dnevno. Razlika med 900 kalorijami in med 1800 kalorijami pri normalnih potrošnikih ali med 2500 kalorijami pri težjih delavcih, krijejo razni uvozi živil, predvsem uvozi iz Združenih ameriških držav.

Da more dodeliti ministrstvo za prehrano predpisanih 900 kalorij iz domače proizvodnje, je bilo tudi za letošnje žetev potrebno predpisati kontingente oddaje kmetijskih pridelkov.

Ti kontingenti so predpisani za vso državo in za posamezne dežele v kmetijskem ministertvu sporazumno z ministertvom za prehrano. Deželne vlade sporazumno s kmetijsko zbornico določijo okrajne kontingente. Glavarstva določijo v sodelovanju z okrajnimi preskrbovalnimi odbori občinske kontingente in občinski uradi oziroma občinski odbori porazdelijo v sodelovanju z občinskimi preskrbovalnimi odbori te občinske kontingente na posamezne kmetovalce.

Državni kontingent je določen pri krompirju na 230.000 ton. Lansko leto je bil ta kontingent določen na 240.000 ton, bil pa je pozneje znižan zaradi slabe letine na 194.600 ton.

Državni kontingent za ječmen je določen na 38.000 ton (lani 45.150 ton), za oves na 20.000 ton (lani 30.925 ton), za koroza na 23.000 ton (lani 23.160 ton) in za krompir na 320.000 ton.

Deželni kontingenti za Koroško so: krušno žito 5.000 ton, ječmen 500 ton, oves

1050 ton, koroza 1500 ton in krompir 43.160 ton.

Za posamezne okraje kontingenti še niso dokončno določeni, predlogi pa so na podlagi podatkov o oddaji pridelkov v zadnjih petih letih takile:

Krušno žito: Volšperk 800 ton, Velikovec 895 ton, Celovec-okolica 795 ton, Celovec mesto 40 ton, Trg (Feldkirchen) 275 ton, Št. Vid 1700 ton, Beljak okolica 280 ton, Beljak mesto 5 ton, Špital 160 ton in Šmohor 40 ton.

Ječmen: Volšperk 48.5 ton, Velikovec 69.5 ton, Celovec okolica 48.5 ton, Celovec mesto 3 tone, Trg 15.5 ton, Št. Vid 107 ton, Beljak okolica 106 ton, Beljak mesto 2.5 ton, Špital 68 ton in Šmohor 29.5 ton.

Oves: Volšperk 73.5 ton, Velikovec 14 ton, Celovec okolica 77 ton, Celovec mesto 4.2 tone, Trg 5 ton, Št. Vid 208.6 ton, Beljak okolica 50.9 ton, Beljak mesto 7 ton, Špital 74.9 ton in Šmohor 34.9 ton.

Krompir: Volšperk 6645 ton, Velikovec 5696 ton, Celovec okolica 7200 ton, Celovec mesto 720 ton, Trg 2523 ton, Št. Vid 9720 ton, Beljak okolica 5389 ton, Beljak mesto 220 ton, Špital 3840 ton in Šmohor 1207 ton.

Določitev kontingenta za posamezne občine in še posebej za posamezne kmetovalce bo letos zlasti pri krušnem žitu izredno važna. Za prvo polovico kontingenta bo dobil namreč kmetovalec samo dosežanje nizke cene, to je za pšenico 55 grošev in za rž po 51 grošev za kilogram. Za drugo polovico kontingenta bo dobil kmet po 118 grošev za kilogram pšenice in po 102 groša za kilogram rži. Za pšenico, oddano preko predpisa, pa bo dobil kmet po 135 grošev za kilogram in za rž po 125 grošev za kilogram.

Zato priporočamo vsem kmetovalcem, da se pravočasno zanimajo, koliko jim bo predpisano oddati posameznih pridelkov. Občinski uradi morajo letos po posebni odredbi ministertva za kmetijstvo dovoliti, da sme vsak kmetovalec pregledati sezname kmetovalcev in predpise oddaje pri posameznih kmetih. Ako bi zato predpisi mogoče ne bili pravični, naj se kmetovalci takoj pritožijo pri občinskem uradu in, če potrebno, še naprej pri okrajnem glavarstvu.

Tudi zato je važno, da letos dobijo kmetovalci zmogljive predpise o oddaji pridelkov, ker bodo morali plačati za neodddane pridelke k a z e n p o 1.50 šilinga za vsak kilogram predpisane, pa ne pravočasno oddanega kontingenta.

Pridelki morajo biti oddani: krompir najkasneje do konca novembra, žito vseh vrst pa do konca decembra letošnjega leta. Le izjemoma bo ta rok pri oddaji žita podaljšan za en mesec.

Že sedaj - semenski krompir

Za dober semenski krompir skrbeti šele spomladi, ko je krompir treba že saditi, je mnogo prepozno. Za dober semenski krompir za prihodnje leto moramo skrbeti že sedaj, ko je krompir še na njivi, ko je zel še zelena.

V prejšnjih letih pred vojno in med vojno smo pri nas dobivali semenski krompir poceni, v dobri kakovosti, razmeroma dobre sorte in skoraj v poljubni količini iz Vzhodne Nemčije. Ne samo pri nas, skoraj pol Evrope je dobivalo semenski krompir od tam. V vseh teh deželah danes primanjkuje dobrega semenskega krompirja.

Sicer je prišlo letos k nam nekaj semenskega krompirja iz Amerike. Prvo leto bo gotovo pridelek dober, nipa še preizkušeno, kako se bodo te ameriške sorte pri nas obnesle v prihodnjih letih.

Zato je neobhodno potrebno, da sami skrbimo pravočasno za dober semenski krompir. Saj je znano, da je pridelek na isti površini, pri isti količini porabljenega semena, pri istem gnojenju in pri istih obdelovalnih stroških lahko za 50, pa tudi za 100 centov večji, ako imamo dobro seme.

Za semenski krompir za drugo leto skrbimo že sedaj s pregledom krompirjevih grmušljev na njivi. To delo ni naporno, zahteva le nekaj časa in skrbnosti. To delo tudi skoraj nič ali pa tudi nič ne stane, vpliva pa bistveno na povečanje pridelkov in s tem na pocenitev pridelovalnih stroškov.

Ta pregled je v tem, da določimo najprej gotov del krompirišča. Nato ta del njive natančno pregledamo in odstranimo z gomolji vred vse one grmušlje, vse one krompirjeve rastline, na katerih opazimo

kakršnekoli znake bolezni. Vse tako nabrane rastline zanesemo na kraj njive, od koder jih odpeljemo domov za uporabo živini, zelo sumljivo bolne rastline pa tudi sežgemo, ko se posušijo.

Na tako pregledanem in očiščenem delu njive krompir v jeseni posebej spravimo in od tega krompirja izberemo seme za drugo leto.

Ako pa hočemo še bolj poskrbeti za dobro seme, bomo poleg opisane dela, da odstranimo namreč z njive vse bolne rastline, napravili še več. Izbrali bomo najlepše, najbolj zdrave in najbolj močne krompirjeve rastline (ni treba ravno one z najbolj bujnim grmušljem) in jih bomo označili s palčico. Pri tem ne izberemo rastlin, ki rastejo v bližini ali poleg obolelih rastlin, ki smo jih odstranili. Te rastline bi namreč mogle že biti okužene.

Pridelek od tako zaznamovanih rastlin v jeseni posebej kopljemo in pri tem še končno vidimo, če je pod grmušljem res mnogo in zdravih gomoljev. Ta krompir nato spravimo na posebnem prostoru v kleti.

Prihodnje leto ta krompir posadimo na málem delu njive. In od tega pridelka bomo dobili seme za naslednje leto. Seveda bomo med letom spet to njivo pregledali in vse obolele rastline odstranili.

Opisan način odbiranja krompirja je tako enostaven, da ga more izvršiti pač vsak kmet brez posebnega znanja. Je pa posebno pri današnjih razmerah izredno važno, da to tudi v resnici in še pravočasno, to je takoj, napravimo, ker si bomo tako že za prihodnje, še bolj pa za naslednja leta zagotovili dober semenski krompir, s tem pa tudi dobre pridelke krompirja.

Moj dobri prijatelj, gospod Lapeyrade, je doma v mestecu Meilhan v Gaskonji (Gascogne). Vsi kmetje v tej deželi so le majhni posestniki, toda od njih jih je 47% glasovalo za komuniste. S tem pa ni rečeno, da so oni revolucionarno nastrojani. Pod nobenim pogojem! Toda prvo: oni neójejo biti reakcionarji, razen tega pa jim je njihov poslanec v skupščini značaj komunistične partije za kmete tako krasno objasnjal, objasnjal jim je tudi krasno življenje v socialistični državi, kakor je to primer v Sovjetski zvezi, da so postali skoro vsi komunisti ali pa so za komuniste.

Pretekli teden me je g. Lapeyrade obiskal v Parizu. Jaz ga imam zelo rad, a še bolj sem vesel, če pride in prinese s seboj nekatere stvari, ki se jih dobi v njegovi deželi. Tokrat mi je prinesel nekaj gosjih jeter, kokoši, pa tudi malo lastnega vina, katerega sva takoj pričela piti.

G. Lapeyrade mi je po drugem kozarcu pričel očitati moje nesodelovanje v političnem življenju.

— Vi morate iti z nami, komunisti. Komunisti — to so naprednjaki. Mi se moramo braniti. Ti Amerikanci bi nam hoteli prodati vse, kar ni več za nič, celo njihove paradiznike. Kakšna sramota! —

Moral sem priznati, da o tem še nisem slišal. Toda on je nadaljeval:

— To vem za gotovo. To mi je rekel naš poslanec v vlaku. Videli boste. Odnegli nam bodo vse. —

Hotel se mu odgovoriti, zato sem ga vprašal:

— Gotovo ste že čitali resolucijo Kominforma?

— Ne, kaj pa je to? —

— Kaj ne čitate »Humanite«?*

— Kadar se mi zljubi, ga kupim. —

Na podlagi tega razgovora, sem si dovolil, da poučim svojega prijatelja o vsebini te resolucije, a prav posebno o odstavku, ki pravi:

»Jugoslovanski voditelji so stopili na pot lažnjive politike napram podeželju, ne da bi delali razliko med sloji, temveč so celo podpirali posamezne kmete.«

— Kaj mi pravite, — se je razburil moj prijatelj. — Pa to ni francosko. —

— Ne, tudi meni se zdi, da je to prevod iz beloruščine. Toda počakajte, to še ni vse: »... in to proti znanemu proglasu Lenina, ki trdi, da sestavljajo mali kmetje kapitalizem in buržuazijo v vsakem trenutku, vsak dan in povsod...«

— On je to rekel, Lenin? To ni mogoče. Naš poslanec je pa...

— Toda vaš poslanec Jacques Duclos je pa to spomenico podpisal v imenu francoske komunistične partije. Počakajte, da nadaljujem:

»... v času, ko vlada v Jugoslaviji malo kmetijsko gospodarstvo, ko ni izvedeno pridelovanje zemlje, temveč je ista ostala privatna lastnina, enako prodaja in nakup zemlje, kulaki združujejo v svojih rokah veliko zemeljsko posest, imajo svoje najete delavce; zato ni več mogoče, da bi partija zavzela stališče v duhu pomirjenja razredne borbe, ne da istočasno zaradi tega ne bi oslabela pri izgradnji socializma.«

Dalje: »Voditelji jugoslovanske komunistične partije so stopili s poti marksizma-leninizma na pot kulaške stranke, ko gre za vlogo, katero mora igrati delavski razred, ali ko trdijo, da so kmetje »glavni temelj« jugoslovanske države.«

* Francoski komunistični list.

ELEKTRIFIKACIJA PODEŽELJA V USA

Urad za elektrifikacijo podeželja v Združenih državah poroča, da je bilo v preteklem gospodarskem letu, to je od 1. VII. 1947 do 30. VI. 1948, vključenih v omrežje električnega toka 396.000 novih kmetijskih potrošnikov. Akcijo za priključitev čim večjega števila kmetij na omrežje električnega toka podpira ameriška vlada s posebnimi subvencijami ali podporami.

Dne 1. julija letos je bilo v Združenih državah več kot 65% vseh kmetij priključenih na omrežje električnega toka. Kako hitro napreduje v Združenih državah elektrifikacija podeželja, je razvidno iz tega, da je bilo leta 1935 še komaj 10% ameriških kmetij priključenih na omrežje električnega toka.

MARSHALL ZA NAČRT MEDNARODNE IZMENJAVE MLADIH POLJEDELCEV

Marshall je v imenu zunanjega ministertva odobril načrt za mednarodno izmenjavo mladih poljedelcev, po katerem se bodo izmenjavali mladi kmetje Združenih držav in drugih dežel v namenu študiranja raznih načinov poljedeljstva. Izjavil je v pismu na poljedelskega ministra, da je ta izmenjava v skladu s smotri zakona o obveščanju in vzgoji, ki je bil nedavno odobren in ki naj pospešuje mednarodno sporazumevanje.

— A kaj pomeni vse to?

— To pomeni, da morajo biti kmetje vsi pod vodstvom delavcev, ki so edini revolucionarji. In celo v slučaju, če je kmetov 80%, a delavcev samo 5%, kakor je sedaj v Jugoslaviji. Potem pa to tudi pomeni, da ste vi, gospod Lapeyrade, »kulač«, a to pomeni izkoriščevalec.

Pri teh mojih besedah je g. Lapeyrade poskočil ves rdeč in razburjen.

— Jaz, da sem kulak! Jaz imam samo 15 hektarjev. Ali veste, kaj pravite? Kulaki so veleposestniki, pri katerih delajo siromajo taka velika posestva s 50 do 100 hektarjev taak velika posestva s 50 do 100 hektarjev pravično razdeliti med siromašne.

— Nihče vam jih ne bo razdelil. Ta posestva je treba podržaviti. Toda vi ste vseeno individualni izkoriščevalec, vi pomagate vsak dan, ob vsakem času in povsod kapitalizmu. In to nisem jaz, ki vam to reče, ampak Lenin. Pa ne, da bi se hoteli upreti Leninu? Ali Jacques Duclosu, ki vam je vse tako krasno objasnjal...

— To je zločinec...!

— Nikar se ne jezite, to lahko škoduje vašemu zdravju. Sedaj boste videli, da sem imel prav: vi kupujete in prodajate svobodno zemljo. Vi imate najetega delavca.

— Moj delavec, vi se mi smežete. Moj delavec je in pi je z menoj. On ima svoje polje s tobakom, on ima vse, kar imam jaz.

— Toda vseeno on je vaš delavec. Vi mu dajete plačo, torej ga vi izkoriščate.

— Nikar, za Boga!

— Vi ga izkoriščate, pravim. S tem kapitalističnim delom delate vi proti interesom svoje partije, ki ima že itak dovolj težav z izgradnjo socializma. Torej ste vi saboter. To je jasno kot beli dan. Čim bo partija prišla na oblast, vas bo morala zadostno kaznovati in podržaviti vaših 15 hektarjev.

— Toda kdo jih bo dobil? Moj delavec?

— Tudi on ne bo dobil ničesar. Vse bo vzela država. In vi boste delali na kolhozu Meilhana, ki bo pod upravo uradnika ter boste dobivali vsak mesec plačo, ki bo računana na podlagi delovnih dni, katere ste storili. Jasno je, da ne boste imeli pravice do svojih pridelkov v kolhozu: niti kokoši, niti vina, niti paradiznikov. Kadar boste prišli v Pariz, da me obiščete, na žalost ne boste mogli prinesiti ničesar več s seboj. Toda, kaj govorim: takrat tudi ne boste lahko prišli v Pariz, ker boste potrebovali za potovanje iz enega mesta v drugo posebno dovoljenje.

Z drugimi besedami: Kominform vam obljublja, če boste dobro delali, boste nekoga dne prišli na isti položaj, na katerem je danes vaš delavec.

Toda to še ni gotovo. Partija, za katero ste glasovali, je velikodušna in ko bo znagala, vam bo pomagala, da spremenite svojih 15 hektarjev in svojo slabo kapitalistično vest v en hektar zemlje in v dobro proletarsko zavest. Vaše nesebično prepričanje vam bo v veliko čast.

(»Le Bataille«, Pariz)

Kakšna bo letina?

Obilno deževje v zadnjem času in izredno mrzli dnevi do sedaj v žitorodnih predelih še niso napravili preveč škode. Več škode so povzročili nalivi in deloma tudi sneg v planinskih krajih. V nižinah se je le žetev zakasnila za 8 do 14 dni, ker je žito bolj počasi zorelo. To pa ni vplivalo na težo žita; le tam, kjer je žito poleglo, je žetev otežkočena in je pričakovati tudi zaradi tega zmanjšanje teže žita.

Tudi pri krompirju in pesi, tako pri krmi kakor pri sladkorni, je rast vsled nizke temperature zaostala. Vlaga pa je vplivala ugodno, ker se niso mogli razviti v taki meri razni rastlinski škodljivci.

V vinorodnih pokrajinah (Štajerska, Gradišanska, Dolnja Avstrija) kaže vinska trta dobro; potrebuje pa za prihodnje tedne lepega in toplega vremena.

Letina jabolk kaže srednje do nadpovprečno dobro. Letina hrušk je srednje dobra in zelo neenakomerna.

Pridelek krme je zelo važen za stanje živinoreje. Prva košnja je dala razmeroma malo sena, pozna se še posledica lanske suše. Pričakujejo, da bo druga košnja obilna.

Zaradi mraza in snega so morali v raznih višinskih legah odgnati živino s planin, kar pomeni veliko izgubo na krmi.

Oves kaže razmeroma slabo, boljše pridelke moremo pričakovati pri ječmenu.

Koroza kaže za enkrat še dobro, pridelek pa je odvisen od nadaljnega vremena. Za rejo in pitanje svinj je važen pridelek krompirja, ki kaže za enkrat dobro. Pri sedanjih cenah za krompir pa se bolj izplača prodati krompir kot pa krmiti ga svinjam in dobiti nato nizko ceno za meso in mast.

OSVOBOJENI REVŠČINE

Novo socialno zavarovanje v Angliji. Najnaprednejša ustanova te vrste na svetu

Od tega meseca dalje ne bodo v Veliki Britaniji ne možne ne žene in ne otroci več izpostavljeni težkim materialnim stiskam. Nobeno družino ne bo več navdajal strah, da bi mogla nenadna bolezen in s tem v zvezi visok račun zdravnika spraviti iz ravnotežja že itak skromno družinsko blagajno. Nobenemu bolniku ne bo treba več skrbeti, da mu morda zmanjkalo sredstva za posebno preiskavo ali posebno zdravniško oskrbo.

Vse te skrbi bodo v bodoče odveč, kajti s 5. julijem je stopilo v Veliki Britaniji novo socialno zavarovanje v veljavo, ki je morda najboljše oziroma najnaprednejša ustanova te vrste na svetu.

Z načrtom so pričeli že v prvih letih vojne. Že meseca julija 1941 je bil s strani tedanje koalicijske vlade podvzet prvi korak. Ta načrt, ki ga je britanska vlada objavila v obliki knjižice jeseni 1944, obsega vsakega posameznega državljanca te dežele, ne glede na to ali je nastavljenec, delavec, industrijski magnat ali mali obrtnik. Načrt predvideva stopnjujoč sistem za družinske doklade in višjo plačo v slučaju bolezni in brezposelnosti. Zavzel se je tudi za ustanovitev osrednjega fonda, v katerega naj bi vsi prispevali.

Nekaj tednov pozneje je bilo ustanovljeno ministrstvo za državno zavarovanje, ki je prevzelo odgovornost za tekoče socialno zavarovanje in ki naj bi pripravilo izvedbo bodoče ustanove. Že meseca avgusta 1946 so bile izplačane v Veliki Britaniji prve rodbinske doklade in sicer 5 angleških šilingov na teden za vsakega otroka, razen najstarejšega v družini.

Sedaj pa se bosta uresničili še dve nadaljni točki tega načrta in sicer socialno zavarovanje in industrijsko nezgodno zavarovanje in s tem v zvezi tudi novo zdravstvo.

V zadnjih tednih je vsako gospodinjstvo v Veliki Britaniji dobilo letak, v katerem je razloženo delovanje te nove zdravstvene službe; 32 strani dolga brošura o družinskem socialnem zavarovanju bo sledila.

Kakšne prednosti nudi ta nov sistem za blaginjo naroda Angležu, imenujmo ga n. pr. John Smith s soprogo in dvema otrokoma?

John Smith in njegova družina se bodo slej ko prej lahko obrnili za nasvet in zdravniško oskrbo na zdravnika, ki si ga bodo sami izbrali. Razlika napram prejšnjemu položaju je v tem, da jim zdravnik od 5. julija dalje ne bo več predložil nobenega računa. Če pa bo n. pr. gospa Smith hotela nasveta še od kakšnega drugega zdravnika, bo to lahko storila brez nadaljnje plače. Če katerikoli član družine potrebuje oskrbo v bolnici ali se mora podvreči kakšni operaciji, tedaj mu je vse to brezplačno na razpolago. Pravitako zdravljenje zob, nabava novega zobovja, posebno zdravljenje oči, nabava naočnikov itd. Od 5. julija dalje je oskrba po bolnicah brezplačna, samo v slučaju, da bi n. pr. gospod Smith izrazil željo, da mu odkažejo posebno sobo, tedaj bo moral za to posebej plačati.

Če pričakuje gospa Smith n. pr. novorojenca, tedaj bo imela poleg brezplačne oskrbe pred in po porodu tudi zdravniško pomoč in babico. Z rojstnim dnevom otroka ji bo izplačana vsota 4 funtov šterlingov (160 avstr. šilingov). Če je gospa Smith poklicno zaposlena, tedaj bo prejela tekom 13 tednov doklado 36 angleških šilingov na teden, če pa je zaposlena v gospodinjstvu, potem znaša ta doklada 20 angleških šilingov na teden, ki jo bo prejela 4 tedne. Samoposebi umevno je, da bo tudi za tega otroka prejela rodbinsko doklado 5 angleških šilingov na teden do njegovega 16. leta.

Vzemimo na pr., da spada gospod Smith v kategorijo I. socialno zavarovanih oseb (: to so tiste, ki stoje v odvisnem razmerju do svojega delodajalca). (Kategorija II. obsega samostojne trgovce in obrtnike, kategorija III. takozvane »svobodne poklice«). Če gospod Smith oboli, tedaj bo prejel razen brezplačne zdravniške oskrbe doklado 26 angleških šilingov zase, 16 šilingov za svojo soprogo in sedem za svojega najstarejšega otroka, medtem ko mu bo izplačano za druge otroke še nadalje po 5 angleških šilingov na teden. Te bolniške doklade bo prejemal ves čas, dokler traja njegova bolezen, če treba tudi tako dolgo, da bo, če doseže predpisano starost, dobil pokojnino.

Če je brezposeln, bo pravtako prejemal doklado 16 angleških šilingov na teden za dobo 180 dni, ta doklada pa se lahko raztegne tudi na eno leto. Pa tudi potem še obstaja možnost, da bo dobil to doklado izplačano še vnaprej in sicer po odobrenju krajevnega odbora, ki lahko izstavi odobri-

tev ne glede na denarni položaj dotične osebe. Če pa se n. pr. ponesreči pri opravljanju svojega dela ali če njegovo delo povzroči bolezen, tedaj dobi izplačano 45 šilingov tedensko, skupaj s 16 šilingi za svojo soprogo in 7 šilingi za najstarejšega otroka. Po 26-tih tednih ali po ponovnem pričetku dela se mu lahko izplača v gotovih slučajih — če n. pr. ni več sposoben za delo ali mora biti stalno zdravniško oskrbovan — poleg rente zaradi delanezmožnosti še nadaljna doklada.

Ko doseže 65. leto, bo prejemal gospod Smith, predpogojno, da je bil dosedaj v rednem delojemalskem razmerju, starostno rento 26 angleških šilingov na teden, a njegova soproga 16 šilingov v starosti 60-tih let, pa če je tudi samo v gospodinjstvu zaposlena. Če pa gospa Smith še ni dosegla 60. leta, dobi gospod Smith v okviru svoje starostne rente nadaljnjih 16 šilingov za svojo soprogo. Če pa ostane gospod Smith, že ko doseže starostno mejo, še nadalje poklicno zaposlen, tedaj mu ne bo izplačana starostna renta, temveč bo prejel po zneje, ko bo zares šel v pokoj, višjo rento.

Samoposebi umevno je, da skrbi socialno zavarovanje v slučaju, da gospod Smith umre, za njegovo soprogo in otroke. V tem slučaju pripada gospi Smith 13 tednov rente za vdovo, ki znaša 36 angleških šilingov, poleg 7 šilingov za najstarejšega otroka, če je ta še v šolski dobi. Po 13-tih tednih bo prejela rento za ovdovele matere, ki znaša 33 angleških šilingov na teden zanj in za njenega najstarejšega otroka skupaj tako dolgo, da bo dosegel otrok 16. leto. Če je gospa Smith ob prenehanju te rente za ovdovele matere stara čez 40 let in če je bila poročena deset let, bo prejela do svoje smrti rento v znesku 26 angleških šilingov na teden. V okviru tega socialnega zavarovanja je razen tega predvideno izplačilo 20 funtov šterlingov za pogrebne stroške.

Toda tukaj navedene prednosti so samo najglavnejše točke novega britanskega socialnega zavarovanja in v najrazličnejših slučajih je poskrbljeno, da pridejo ljudje, ki žive v različnih razmerah, na svoj račun. Če n. pr. otrok izgubi oba roditelja, tedaj bo varuh otroka, ki ga prevzame, dokler ni več dolžan hoditi v šolo, v svojo rodbino, prejemal tedenske doklade.

Ena najvažnejših točk tega novega socialnega zavarovanja se peča z ljudmi, ki so se ponesrečili ali zboleli pri izvajanju svojega poklica.

Delodajalce in delojemalce smatra zakon za enako upravičene in enako obvezne člane, kar se tiče telesnih poškodb pri delu. Zakon se razteza na vse delojemalce, brez razlike na prejemke, zaposlitev, starost in spol.

Kdo pa bo kril stroške te ustanove za ljudski blagor? Odgovor se glasi: vsak posameznik v Veliki Britaniji. To novo socialno zavarovanje je zgrajeno na podlagi tedenskih prispevkov — 4 angleške šilinge 11 pence za nameščence kategorije I. in 4 šilinge 2 pence za delodajalce — ki jih bo moral plačevati vsakdo, kdor je odrasel šoli in kdor še ni v poklju; izvzete so poročene žene, ki so zaposlene samo v svojem gospodinjstvu, ker vključuje prispevek njegovega moža tudi njo. Ostali stroški — ki se jih ceni na okroglo 54% — bodo baje kriti z davki.

Vidimo torej, da gre tukaj za popolno družbeno podjetje med državo in državljani.

Uspeh tega socialnega zavarovanja zavisi v veliki meri od truda ljudi, za katere je bilo ustanovljeno, kajti zavarovanje temelji na visokem in enakomernem staležu zaposlitve.

»Osvoboditev iz stiske«, je izjavil Sir William Beveridge, »ne more biti nobeni demokraciji dana, še manj pa ji vsiljena. Demokracija sama si mora doseči to osvoboditev.« (ACA Feature)

Sprehodi po New Yorku

Tri stvari ima New York skupno z Neapljem: leži na isti širini, ima enako poletno vročino in je sen in hrepenenje mnogih milijonov. Pesnikova beseda: »Neapelj videti in potem umreti« velja tudi za New York. Vsak Američan hoče svoje čudežno mesto videti vsaj enkrat za lastnimi očmi. New York je pozimi kot poleti največji izletni cilj ameriških državljanov. K 8 milijonom prebivalcev (s predmestji jih je 12) pride torej stalno še na stotisoče gostov. Ti prinašajo milijarde. Tujskoprometna pisarna v New Yorku je bila nedavno na novo urejena. Bila je že prej velika, toda postala je premajhna kot sploh vse v New Yorku.

Tu se stvari tesno stikajo. In ljudje tudi. V podzemski železnici so ljudje postali akrobati v ravnotežju. Tudi v drvečem ekspresu — za krajše proge je na razpolago lokalni vlak — ne izgubijo svojega ravnotežja. Stojte čitajo veliko »New York Times«, ki so jo zložili v dolge, tanke trakove. Čeprav se gnetejo kot sardine, vendar ne moti nihče drugega. V obračanju listov so postali prebivalci New Yorka umetniki.

To mesto učinkuje na obiskovalca, tudi če je že bil tam, kot plaz. Kam bi se najprej obrnili, o čem naj bi najprej poročali? O čudoviti knjižnici, katere posebnosti ne omenja Baedeker? O umetniških trgovinah 57te ceste, o bohemski četrti v Greenwich Village, o Broadwayu? O mladih ljudeh, ki prihajajo iz šol? Kaj mislijo, kaj čutijo? Kako gledajo svet? O vsem tem hočemo pripovedovati evropskemu čitatelju. Prvi sprehod pa je le lahko neko tipanje.

Ako gledamo iz 102. nadstropja Empire State palače na New York, učinkujejo nebotičniki kot globoke globeli brez dna. Vmes stojijo cerkveni stolpi, vse kot igračke. Raz strehe velike trgovske hiše Macy's se sveti v ogromnih črkah njen bojni klic: »Prebrisan je, kdor štedi«. K temu lahko le rečemo: tu je vražje težko biti prebrisan. Umetniški oglasi v časopisih in magacinih, vabljivo aranžirane izložbe, svetlobne reklame kinematografu in gledališč, spretna reklama v radiu, vse je tako zapeljivo, da varuje le prazni žep pred skušnjavo. Kje je žena, ki je ne bi premagala skušnjava, če vidi malo, belo napravo, ki pere in suši njeno perilo in drugo, ki jo lika? Če ji nudijo metlo v dvanajstih barvah, tako da lahko izbere tako, ki se strinja z barvo njenih las; če ji ponujajo električne kuhinjske ure, ki zvonijo takoj, če vre juha ali če je voda v kopalnici dosegla rob kad? In kdo bi bil tako trd, da bi ji branil pot v ženski paradiž, to je v ono trgovino, kjer

lahko dela to, kar je bil vedno cilj njenih najbolj vročih želja: šariti po oblekah. So namreč trgovine brez prodajalcev. Plašči, obleke, bluze so pripravljene v brezkončni izbiri. Kupovalka vzame za droga obleko, gre v kabino in primerja. Ure in ure, če želi. In večinoma želi. In če se po zrelem preudarku ne more odločiti, obesi oblačila zopet na drog in odide... New York kupuje in kupuje. Često na obroke, čisto za gotovino. Stotine, ne, tisoči malih domislekov in iznajdb napravlja življenje lažje. Za otroke so iznašli posebno tubo za zobno kremo. Mična glavica lutke je njen zamatek. Če se pritisne na tubo, odpre glavica usta in krema je tu. Tako tudi otroci, ki so se do zdaj načelno protivili čiščenju zob, ne morejo več drugače, kot da si jih čistijo. Rabljenih, rjastih britvic se v modernih hišah zelo enostavno znebijo. V steni kopalnice je mala odprtina in v tej izginejo britvice za vedno. Le tega Amerika še ni iznašla: sredstva, ki bi preprečila moji ženi šiliti svoj svinčnik z mojimi novimi britvicami za britje.

Ne smemo pa misliti, da je »shopping«, torej nakupovati, glavni poklic Newyorčanke. Kdor jo vidi iti zelo elegantno po Fifth Avenue in jo ima za vrsto »luksuzne ženi-ce«, se hudo moti. New Yorčanka dela trdo. Enako kot mož. Vsaka žena ima tu svoje »job« (delo). Tudi ona, kateri bi to »ne bilo potrebno«. Mehanizirano gospodinjstvo teče brez osebja več ali manj samo, kajti pomožno osebje imajo lahko le višji deset-tisoči.

Ob Central Parku, zelenemu otoku v kamnitem morju, stoji izvošček. Ni ga pa morda »pozabila« tam parada, s katero je »Veliki New York« nedavno slavil svojo 50letnico. Ta izvošček ni vzlet muzeja. Je še »v obratu«, ostanek iz dni leta 1898, ko so newyorški gasilci še nosili smelo zavihane brke. Izvošček mirno vozi potnike po cestah New Yorka, kjer vidimo sicer samo avtomobile. Avtomobile... avtomobile. Po dnevi in ponoči. Ni hiše, okoli katere ne bi bili stalno avtomobili, ni trga, ki bi ne bil z njimi napoljen. Če hočeš parkirati s svojim vozom, moraš imeti skavtski talent. Po velikih avenijah jih je podnevi toliko, da ne vozijo, temveč ležejo. Komur se muči, gre tu peš. Za daljše proge se poslužiš podzemske železnice.

V kipečem valovanju New Yorka pa hrepenenje po umerjenosti in udobnosti ni izumrlo. Zvočni ne vrstih modernih stanovanj ne zvenijo rezko, temveč mehko in melodi-

Iznajditelj Josip Reselj na slovenskih tleh

Josip Reselj je bil rojen 30. VI. 1793 na Češkem v Hrudimu. Gimnazijo je obiskoval v Linzu. Bil je sin premožnih staršev. 1812 je na dunajski univerzi začel študirati tehnologijo. Študij je po 2 letih moral prekiniti, ker so starši medtem popolnoma obubožali. Zaprotil je za štipendijo in jo tudi dobil. Nadaljeval je študije na gozdarski akademiji v Marienbrunn in jih dovršil. Z risanjem in prepisovanjem se je skromno preživel, dokler ni prišel v državno službo kod gozdar na Kranjsko. Po treh letih je bil prestavljen v Ljubljano kot upravitelj državnih gozdov. Tu je Ljubljani je kot iznajditelj prvič zaslovel. Znašel je novo merilno napravo za razdalje. L. 1821 je odšel v Trst, kjer je postal upravitelj gozdov, ki so bili pod upravo vojnega ministrstva. Tu je znašel novo stiskalnico za olje in vino, nov plug in nov valjar za utrjevanje cest. Že tedaj pa se je zanimal za probleme, ki so bili v zvezi z novim načinom ladijskega pogona. Zastavil si je nalogo in je dosegel premik ladij s pomočjo vijaka — propelerja.

Za tehnične priprave je bilo potrebno mnogo denarja. Tega je zbiral od raznih vplivnih in petičnih ljudi, da bi mogel izdelati poizkusno ladjo. 1826 je našel interese, ki so si obetali mastnih zaslužkov. Izposloval si je od patentnega urada l. 1827 privilegij za gradnjo ladje na strojni pogon. Po tej zamisli naj bi bil propeler spredaj na kljunu ladje. Ker se je pokazala potreba po spremembi, je prenesel propeler zadaj med krmilo in ladijski trup.

Od oblasti si je skušal pridobiti dovoljenje za prvo poizkusno vožnjo. Toda mornariške oblasti v Trstu niso bile temu naklonjene. Bale so se, da bi nova iznajdba škodovala prevoznemu podjetju na progi Trst—Benetke, ki je obratovala tudi s parnikom, toda starejše konstrukcije s parnikom na vodna kolesa.

Končno je Reselj uspel in prejel dovoljenje za poizkusno vožnjo. 11. VII. 1829 dopoldne je poizkusna ladjica »Civetta« s 40 potniki v Trstu zaplula v morje. Premikal se je z brzino 6 pomorskih milj. Toda prvi poizkus se je samo deloma posrečil, kar je bilo pa iznajditelju pozneje silno škodovalo. Para iz cevi, ki je počila, je pričela uhajati in je ladja na morju obstala. Krive so bile temu oblasti, ki so predpisale iznajditelju, da mora svoje stroje napraviti v nekem malem železolarskem podjetju, ki za to ni bilo sposobno.

Ta nesreča je ravno dobrodošla konkurenčnim paroplovnim podjetjem in lastnikom jadrnic, ki so izposlovali, da je oblast posegla vmes s svojo očetovsko skrbjo za dobrobit potnikov ter prepovedala nadaljnje poizkuse. Toda k tej nesreči se je pridružila še druga. Denarni magnati, ki so Reselju posodili denar, so vložili tožbo proti iznajditelju radi tega. Reselj je odpotoval v Pariz, da pomiri svoje upnike in se z njimi poravnava.

Pobotali so se končno tako, da je iznajditelj svojim upnikom prepustil svojo patentirano iznajdbo proti malenkostni odškodnini 1000 frankov.

Obupan se je vrnil k svoji pisarniški mizi ter še enkrat pričel zbirati sredstva za nov poizkus. Nadaljnje korake pa mu je oblast preprečila.

Njegovo iznajdbo pa so znali drugod bolj upoštevati drugi narodi. Po njegovem načrtu so Angleži l. 1848 zgradili parnik na vijak »Great Britain«, ki je prevozil zmagovito ocean v 26 dneh.

Reselj je bil moralno in materijalno uničen. Vse svoje je vložil v novo iznajdbo. Živel je še 9 let v ubožstvu, l. 1857, 10 oktobra pa je umrl v Ljubljani ter bil pokopan na starem pokopališču pri Sv. Krištofu, kjer so mu prijatelji postavili skromen nagrobni spomenik — Josipu Reselju, nepričnanemu iznajditelju ladijskega vijaka.

Če vstopiš v kako pisarno ali trgovino, blišči ljubko zvončkanje. Ker so vrata radi vročine večinoma odprta, je signalna naprava nameščena pod pragom. Ko vstaniš, jo sprožiš, pa če hočeš ali ne. To je ravno tako poetično kot tudi dobro zoper vlomilce.

Okolica 42. ceste je ponoči velesojemski prostor. Od vseh strani doni glasba: iz vsakega avtomobila, iz vsakega lokala, pa tudi iz nežne ročne torbice dame, ki pride ravno mimo. Modri nosi svoj radio vedno s seboj. Newyorški »šlagerji« so večinoma prastare evropske pesmi. Umna glava je odkrila, da so najstarejše melodije najlepše. Tako odmeva zdaj od vseh strani: »Ti ne moreš biti zvesta, ne, ne, ti ne moreš biti.« Mogoče je ta pesem zato tako priljubljena, ker je v njenem besedilu toliko večne resnice...

(Arthur Steiner)

Izpod domače lipe

ST. OŽBOLD

Iz našega kraja se že dolgo nismo oglašili. Tudi ni kaj, kar bi bilo zanimivo ali omembe vredno. Naš kraj je majhen in ga ne pretresajo nikakršni dogodki. Barometer našega življenja je vedno enak. Ne mrjemo, se ne ženimo, in tudi novih zemljanov ne prinaša štorolja.

Naša vas stoji ob Dravi in sedaj, ko kar naprej dežuje, se iz vode skoraj ne vidimo. Sreča je še, da smo seno v soncu pospravili, sicer bi morali sedaj kuriti, če bi ga hoteli posušiti. Nakosili smo precej in dobro, tako da nas ni ravno skrb za krmo. Bolj nas baše z žitom, ker ni pravnega vremena. S pridelkom žita smo, oziroma bomo kar zadovoljni, če se kaj vmes ne priklakne. Hvala Bogu, da bo vsaj kruha dovolj. Bolj slabo pa kaže s sadjem. Letos ne bo nič. Drevje stoji prazno in z moštom bo zelo slabo. Najboljše bo, če se navadimo na vodo. Sedaj imamo lepo priliko, ko vedno dežuje.

V nedeljo 1. avgusta imamo »semenj«. Lansko leto smo ga živahno in veselo obhajali ter je prišlo mnogo ljudi, ker je bilo lepo vreme. Upajmo, da bo do takrat vreme bolj pametno in da bomo »semenj« tudi letos v soncu obhajali. Torej, če bo lepo, na svidenje takrat!

OVČNA

V zadnji številki »Koroške kronike« smo malo napisali, kje je ta kraj. Danes pa berite malo, kakšni so Ovčnarji in kakšne poti imajo.

Za vsakdanji kruh se morajo trdo boriti, ker zemlja je skopa in jo moraš zelo božati, da dá kaj od sebe. V tej borbi za vsakdanji kruh pa je Ovčnarjem ostala stara in lepa navada, da radi pomagajo sosedu, ki je v potrebi. Življenje samo jih namreč uči lepe krščanske navade, pomagati bližnjemu, kadar je v sili. Drugače so blagega značaja, pohlevni in nekam plašni, kakor njihov patron »ovčna«, kar že ime pove. Včasih so pa neznansko trmasti.

Če vaški načelnik skliče sejo vaščanov, da bi se pogovorili, kaj je treba ukreniti zaradi slabih potov, prideta na sejo samo dva, ostali pa doma godrnjajo čes, da potov ne rabijo, ker nič ne vozijo in hodijo po stezah. Tako je menda bilo in bo ostalo, dokler se ne bo rodil človek, ki nam bo pota »zrihtal«. Vsi pa trpimo in se tega ne zavedamo: otroci, ki hodijo v šolo in trgajo obuvale, vozovi, živina, bolniki in pogrebci, ki nosijo ranjke sovaščane na božjo njivo ter spremljevalci, ki spremljajo ranjkega na zadnji poti.

Samskega stanu se je naveličala Cimperčeva Mici, ki si je izbrala za življenskega druga fanta iz doline. Naredila sta kar na hitro in smo bili več ali manj presenečeni. Obema čestitam in jima želimo mnogo sreče in blagoslova na novi življenski poti.

Tinč

GORPIČE

Gotovo mislijo bralci »Koroške kronike«, posebno tisti, ki se bolj zanimajo za nas Gorpičane, da nas ni več. Da smo izumrli, ali pa da nas je poplaknila Bistrica, ki kljub obilnemu dežju ni bila premogočna. Ljudje, ki stanujejo ob strugi, so res reveži. Vsak večji dež jim dela nemirne noči, in vsak se boji, da bo nenadoma stopila iz svoje poti.

Naša vas šteje 33 hiš. Ni posebno velika, mladega sveta imamo pa toliko kakor v majhnem mestu. Mladina se ima kar še dobro. Fantje gredo ob nedeljah po drugih vaseh na zabave, dekleta pa ostajajo prido doma. Nobenemu pa ne pride na misel ženitev. Sicer je pa tako boljše, ker če bi jim hodile take misli po glavi, potem bi jim poljska dela najbrže ne šla več tako od rok. Posebno sedaj, ko se bliža čas žetve, ki se ga kmetje najbolj veselimo.

Če pa kdo namerava k Baškemu jezeru, naj se gotovo oglasi pri najboljšem našem prevozniku, ki je pred kratkim naredil izpit z odličnim uspehom. Ker je sam preboječ, ga priporočamo mi. Kje ga dobite, vam pove vsak v vasi.

SV. JURIJ PRI LIBUČAH

Iz Sv. Jurija se menda še nihče ni oglašil, zato pa danes nekaj več, kar smo zamudili.

Pri nas nismo kar tako, kakor bi si kdo mislil. Imamo rudnik, bogat na premogu. Sedaj so že tretjič kopali, pa tudi tretjič opustili. Podjetnik je namreč odrl delavce in druge za tri mesečne plače in tako je vse v vodo padlo, ker ni hotel nihče zastoj delati.

Staro ustno izročilo pravi, da se bo tam, kjer ležijo trojne Libuče, končala enkrat strašna vojna. Zadnji vojak da bo padel pri Mariji na Pesku, to je v Nončivasi. Nekam čudno se s temi prerokbami ujema dogodka zadnjih let. Sredi maja 1945 so prav tukaj kapitulirali zadnji ostanki Hitlerjeve vojske. V Nončivasi je padel tudi neki SS-officer.

Sv. Jurij ima čedno, na majhnem pobočju stoječo cerkvico, ki je vedno dobro obiskana. Ponaša se z dvema zvonoma: eden je par sto let star in se je vrnil, drugega pa so občani zakopali in ga tako rešili. Tretji se je pri snemanju razbil. »Žegnanje« obhajamo navadno prvo nedeljo v mesecu juliju. Včasih so rekli, da, katera nima otroka, si ga za »žegnanje« sposodi. Letos gre vsa čast tudi našim fantom, ki so se s streljanjem prav dobro postavili, kar jim je Hitler pred desetimi leti prepovedal. Škoda bi bilo, če bi se ta lepa in stara navada opustila. Pri nas smo imeli tudi med vojno vedno procesijo, ker naših ljudi tudi takrat ni bilo sram ali strah, pokazati svoje vere, in ker smo bolj od sveta odmaknjeni, se tudi ni bilo treba bati, da bi »pohodili« Hitlerjeve tanke. Letos smo pogrešali g. Šteklina

s sladkarijami za majhne in velike otroke.

Fantje so snubili dekleta s srčki, punčkami, petelinčki in podobnim. To je stara in lepa navada, ki bi jo tudi bilo škoda pozabiti. Tako je torej šentjursko žegnanje.

Letos smo pogrešali znanec z one strani, ki so vsa leta prihajali k nam obhajati naše žegnanje.

DOB PRI ŽVABEKU

Šemperče je minilo in sredi najlepše žetve bi morali biti, pa nam vreme nagaja. Na Golci, Peci in Svinji planini leži sneg in posestniki s skrbjo spremljajo svojo živino, ki se pase po planinskih pašnikih. K sreči smo še pravočasno posušili seno ob lepem vremenu.

Žito lepo obeta in žal leži vse hudo zmešano, tako da bomo morali vse s težavo z rokami požeti. Borovnice so polne, da bi založili lahko trg s črnim blagom, pa se spričo cen ne izplača. Kadar jih imaš in ponujaš, so po 1.50 šil., ko pa ni ponudnikov, pa obetajo 2—3 šil.

Češnje so pa odpovedale in gorjanci pravijo, da jih ne bo vredno hoditi krast.

Gradbena podjetnost ni pojenjala. Tudi naš mladoporečni zidar si bo zgradil pri cerkvici sv. Boštjana lepo hišico, ki bo v okras vsej vasi. Če pogledamo na vas z višave, izgleda, kakor da bi pogorela. Večnoma krovov je novih in prekritih z opeko, doma narejeno. Gospodarska poslopja se večajo.

Če bodo za naprej bolj pravične cene za poljske pridelke, bo kmalu vsega dovolj. Ljudje bodo vneto poprijeli za delo, če bodo videli in uživali sadove svojega truda. Kajti nobena kmetija ni tako slaba, da ne bi bila vredna znoja.

K sreči pri nas še nismo opazili krompirjevega hrošča, ki se ga res bojimo, ker smo krompirjevi in imamo vsajenega mnogo krompirja.

S sadjem letos ne bo nič in ne bo ne sladkega ne kislega mošta. Tudi v Labudski dolini ga ne bomo mogli kupiti, ker tudi tam ne bodo imeli jabolč.

Sprejem fantov v Marijanišče

Dne 7. julija je bil sprejem fantov v Marijanišče. Za prvi razred se je prijavilo 29 prosilcev, za drugi eden, za tretji dva, za četrti trije in za peti eden. Od slovenskih dijakov so bili sprejeti: Dobrovnik Lojze iz Vogerč; Hribnik Matija iz Rude; Koncilja Jože iz Št. Ilja; Lesjak Stanislav iz Šmihele; Niederdorfer Franc iz Št. Tomaža; Ogris Janez iz Škocijana; Paier Jože iz Pokerč; Roblek Franc iz Sel; Šarvicelj Lambert iz Škocijola; Šnabl Jože iz Bistrice na Zilji; Šušur Janez iz Vetrinja; Čušnik Valentin iz Gorenč; Užnik Franc iz Sel; Užnik Janez iz Sel; Vošpernik Rihard iz Podklostra; Cenkl Franc iz Galicije. — Ti so napravili sprejemni izpit. Šest fantov, ki so se bili priglasili, ni prišlo k izpitu in pridejo morda v jeseni, ker je dotlej še vedno čas.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

19.

Naglo je prišla noč. Prižgali so luči in odvečerjali. Klemenu se je zdelo, da živi v nekem drugem svetu, ki ga nekako loči od navadnega življenja.

Odšli so v sobico, ki so jo določili Klemenu. Postelja je bila odgrnjena, zastori spuščeni.

Sedli so k mizi.

»Več kot teden dni ne bi smel biti pri vama,« je nenadoma bruhnilo iz Klemena.

Začuden sta ga pogledala.

»Zdi se mi, kakor da gre tisto bedno življenje, za katerega sem določen, mimo mene. Da sem otrok, ki z rokami tišči oči, da ne bi videl žalostnih obrazov.«

Čuden nemir je bil v Klemenovem glasu.

Jelkine oči so se stisnile.

»To je zavoljo tega, ker nimaš družine. Nimaš žene, za katero bi delal. Vseh si in vsi te ženejo. Ne moreš se ustavit.«

Meglič se je rahlo nasmehnil.

»Res je, družina je tisto, kar te priklene, ki te tako rekoč zoži, da kar najmanj sišiš v delavnost izven družinskega kroga. Toda zdi se mi, da je to že neka omejitve delavnosti, da si na nek način okrnjen.«

Jelka se je bolj uprla.

»Veliki možje so bili, pa so bili poročeni.«

»Ne rečem,« brani Klemen svojo misel.

»Toda poročen je tudi vezan.«

»Ta vezanost je sladka,« je rahlo zardela Jelka.

»Priznala si jo vendarle,« se nasmehne Klemen. »In kdor je vezan, ni prost. Jaz pa moram biti prost, ker bi bil rad vseh.«

Zdaj se je zasmel Meglič.

»Dokazovati znate dobro.«

Nenadoma je Jelka zaobrnila pogovor. Klemen je videl njene oči, ki so strmele nekam čez mizo.

Ko sta mu voščila lahko noč, je odšla Jelka zadnja. Med vrati že se je obrnila.

»Dobro spi, Klemen, pod našo streho.«

Nato je hitro zaprla vrata.

Klemen je poslušal njene stopinje in zdelo se mu je, da bi se rade ustavile. Nato so se zmešale z Megličevimi koraki.

TONZURA

Empti enim estis pretio magno.
Glorificate et portate Deum in corpore vestro! (Cor. 6, 20)*

Leto je prešlo kakor bi trenil. Klemen si je moral priznati, da mu je Jelkina poroka odvzela precejšnje breme. Velike počitnice je preživel mirno, prvič res srečno. Še župnik Vencel so opazili spremembo.

»Vse se uredi, vidiš. Že takrat sem ti povedal, ko si se odločil. Videl si že od blizu bolečino drugih in zdaj vidiš, da je v primeri z njihovim tvoja bolečina majhna. Samo dotlej človek gloda svojo boleost, dokler je zaprt vase in se noče ozreti po drugih. Nikoli ne smeš gledati samo svojih križev, vedno moraš videti ob svojem tudi križe drugih. In največkrat boš moral priznati, da je tvoj najmanjši.«

* Odkupljeni ste namreč z veliko ceno. Poveljujte in nosite Boga v svojem telesu. (Kor. 6, 20).

Klemen mu mora dati prav. Nobene zagrenjenosti ni več v srcu. Ali ne molí Modriševa bolečina kakor gora nad njegovo?

Tako s pokojem ni še užival nobenih počitnic. Ni se odrekal goram, pa tudi delu se ni umikal. Ogorel in močan je bil, da se ga oče niso mogli nagledati.

»Tak si, kakor da še nikoli nisi videl šole od znotraj.«

Gornikovca se od same sreče ni vedela kam deti. Če je bil Klemen na njivi, je vselej sama hotela nesti malico. Kar naprej bi sedela pri fantu. Rada se je menila z ženskami, pa samo zavoljo tega, ker je pogovor vselej nanesel na Klemena. Kako so jo vse zavidale!

»Ti vsaj veš, zakaj imaš otroke. Oh, naš je pa tak trdin, da ne bo nikoli nič iz nje,« je tožila Jurjevka. »Je mislil on, da bi ga dali v šolo, pa se ni narejal. Onikrat, ko so prinesli spričevala, je bil cel pekel v hiši. Fant je bil tepen, on sršenast, jaz pa tako nazarensko žalostna, da se Bogu smilim. Fantu pa vse ni nič pomagalo. On je bil šel vprašat v šolo, pa so se mu smejali. Ni vsak za šolo, ki zna do deset šteti, so mu rekli. Zdaj se uči za mizarja na Bledu. Ko je neumen. Saj pravim, s pametjo se fant krega, ti si pa tako srečna.«

Vzdihovanje drugih je Gornikovci gónilo. Naj vidijo ženske, da ni vsaki hiši dano, da bi imela gospoda v svoji sredi. Kdo je pa tak kakor Klemen?

Nič čudnega, da so tudi Gornikovci to leto počitnice prehitro minile. Večer pred Klemenovim odhodom je bila kar tiho. Skoraj, da je pozabila voščiti fantu lahko noč.

Klemen se je vračal s počitnic s kopo načrtov. Meglič je obljubil, da prevzame glavne stroške za Kremenčevega Janeza. S tem je odvzel Klemenu veliko skrb. In letos bo priložnost, da objasni svoje načrte tudi

OD PETKA DO PETKA

V torek smo imeli prvi resnični poletni dan in je sonce razlilo svoje blagodejne žarke s pravo poletno toploto, ki smo jo z užitkom uživali, tako, kakor riba, če jo vržeš s suhega zopet v vodo. Po Vrbskem jezeru je čofotalo trume kopalcev in cestna železnica se je potila zaradi preobremenitve. Z eno besedo: bil je dan, ki ga je naredil Gospod. Upajmo, da bodo sedaj lepi dnevi in smo zaenkrat rešeni vsaj vremenske živčne vojne.

V zvezi z lepim vremenom so tudi športni dnevi na Vrbskem jezeru, ki bodo trajali še ta teden. V soboto zvečer je bila na Otoku Valpurgina noč. Na jezeru je mrgolelo ladij in čolnov, lepo razsvetljenih. Bil je krasen pogled. Za to lepoto pa si moral plačati 3 šil. vstopnine. Pobirali so že popoldne in so bili pobiralci zelo vneti. Za Celovčane je bila ta noč malo »predalec«. V okviru športnih dnevo je bil v soboto zvečer tudi koncert združenih koroških (nemških) pevskih zborov. Koncert je bil primeroma lep. Pelo je okrog 300 pevcev in pevki, ki pa so bili gotovo zelo razočarani nad »dobrim« obiskom, saj ni bilo poslušalcev niti toliko kolikor pevcev. V nedeljo pa je bila nogometna tekma med belgijskim nogometnim moštvom in moštvom Koroške. Tu sem je pa prišlo okrog 3500 gledalcev. Vsekakor je ta primera značilna za celovško kulturno raven!

Na živilskem trgu vlada premirje in ni nič posebnega. Cena borovnic se drži še naprej po 3 šil., dočim so maline šle na 5 šil. liter. Z gobami trg ni več tako dobro založen. Nekaj časa ni bilo krompirja, sedaj se pa tudi krompir dobi. Sicer pa je trg v zadnjem času v »rdečem« znamenju. Prispel je namreč italijanski paradiznik, lep in sočen po 6.20 šil. za kilogram. Cena je malo visoka in vse čaka, da se bo italijanski prijatelj pocenil, dokler ne pride domač na trg. Sem in tja se dobijo tudi melone po 10 šil. za kilogram. Ta južni sadež je res hladilen, toda za to ceno prejel prehladilen.

Trenutno imamo v Celovcu posebnost. To je motorno kolo italijanskega izdelka, znamke »Lambretta«. Izgleda tako kot otroško vozilo na dve kolesi, s katerim se podijo mestni otroci po ulicah. Za mesto je pripravno, za naše ceste zunaj pa ne. Doseže hitrost 70 km na uro.

škofu. Pred tonzuro* bo skrutinij**, pravšna prilika, da se pred ordinarijem od srca razgovori. Odlasati ne more več. Nujno je, da svoje načrte preda najvišjemu predstojniku. Sam ne more ničesar.

Prav do žabnice se Klemenu utrinjajo misli o načrtu. Nato mu spolže pogledi v lepo in polno jesen, ki se je razdajala. Počasi drse robovi daljnih gora nazaj, dolina se širi.

Klemen že misli na tonzuro, ki ga bo prestavila iz navadnega človeka v klerika, v človeka, ki mu je usojeno samotno življenje. Nova bremena bodo legla na ramena, novi križi in nove skrbi.

Veseli se Klemen dni pred seboj, veseli se duhovnih vaj, v katerih upa do kraja dognati še poslednje težave. Še k mari nima, da bo spet zaprt med sive stene, med ozke hodnike. Navadil se je bil samote, navadil zvonca. Nič več ne zavidava Jerneja za srečo. Eno samo veliko hrepenenje je v Klemenovem srcu: da bi se stekle ure in da bi kmalu stopil pred semeniški portal kot duhovnik.

Mimogrede je bil na ljubljanskem kolo dvoru. Ko je stopil v semeniško vežo in potegnul v nos vonj po starem zidovju, mu je bilo čudno toplo pri srcu. Kakor da se je vrnil v ljubo gnezdo. Počasi je šel po stopnicah, kot da znova stopa v veliko skrivnost. Na hodniku je pogledal na oglasno desko. Zveselil se je. Nista več skupaj z Moškajem. Dobil je novega sostanovalca, Petriča. Prijazen fant, tih in dober.

Tako je Klemen Gornik pričel s tretjim letom bogoslovja. Koj zvečer je prelistaval

* Tonsura (lat.) — ostriženje las, zunanji znak, da si sprejet med klerike.

** Skrutinij — izpraševanje, pri katerem more škof ugotoviti resnični duhovniški položaj.

